

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir Sanat Dergisi

YIL: 49

SAYI: 581

MAYIS 2026

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Genel Yayın Danışmanı

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

Genel Yayın Yönetmeni

Mehmet BİLGEHAN

Halkla İlişkiler

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Yaşar ELDEN

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Doç. Dr. Ahmet KAYASANDIK,

Öğr. Gör. Mehmet BİLGEHAN.

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniv.)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Hacı Bektaş Veli Üniv.)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (Süleyman Demirel Üniv. Emekli)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Niğde Ömer Halisdemir Üniv.)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniv., TDK Bşk.)

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT (Akdeniz Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Üniv. Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Ege Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Ali YAKICI (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Doç. Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)

(Not: Ünvan ve Soyadlarına göre alfabe sırasıyla)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ
Telefon – Belgeç: 0 532 725 37 13 -0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı

Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8

38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com.tr

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

alimgercel@gmail.com

Tarih Mührüne Kazınmış Hakikat: Türklük
Âlim GERÇEL.....1

Türk Gibi Düşünmek Bağlamında Hatıralardan,
Ortak Sevinçlerle Türklük Bilincine Bir Yolculuk
ÖMer BALİBEĞ.....7

Özün Sözü:
Hüseyin Nihal Atsız'ın Şiir Dünyası
Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ.....15

Türklüğün Dirilişi (Şiir)
-Türkçü Üstat Hüseyin Nihal Atsız'la Sohbet-
OZANTÜRK (Bayram DURBİLMEZ).....19

II. Dünya Savaşı Sırasında Nuri Paşa'nın Devlet
Bağlantılı Türkçülük Faaliyetleri
Mehmet BİLGEHAN.....20

Dizgi ve Tasarım

Mehmet BİLGEHAN

Hakan TOPUZOĞLU

www.erciyesdergisi.com.tr

İnternet Sayfasında Yayınlanmaktadır.

İndirme ücretsizdir, satılmaz!

Yazılarınızı

E-posta: mebilgehan@gmail.com

Giriş

Tarih, sadece bir olaylar dizisi değil; belirli milletlerin kültürleri ve ruhlarıyla vurduğu bir mühürler toplamıdır. Bu mühürlerin en derini ve en çok kazınmak isteneni ise, asırlardır şefkatle sertliği, adaletle kudreti aynı potada eriten Türk hakikatidir. İnsanlık tarihinin ontolojik zemininde Türk ismi; tesadüfi bir etiket olmanın fevkinde, asırların imbiğinden süzülerek zamanın kalbine nakşedilmiş, silinmesi gayrimümkün bir varoluş mühürüdür.

Bu mühür, salt bir etnisitenin kronolojik hikâyesi değil; bilakis adaletin, şefkatin ve estetik nizamın bir coğrafyadan taşarak evrensel bir vicdan epistemolojisine dönüşme hakikatidir. Takdir edersiniz ki, tarihin seyrinde en bedihi gerçekler, ekseriyetle ideolojik illüzyonlarla perdelemek istenenlerdir; zira bugün “Türk” mefhumuna tevcih edilen o nezuhr huzursuzluk, aslında bu köklü hakikatin tarihsel heybetinden neşet etmektedir. Lakin mazi kütüphanesinin tozlu rafları tetkik edildiğinde, en amansız muarızların dahi bu ismin vakarı karşısında teslim-i silah ederek Türk karakterini “medeniyetin ziyneti” ve “şerefin zirvesi” olarak tesbit ettikleri müşahade edilir.

Etnik aidiyet, konjonktürel bir kürk misali sırtımızdan tecrit edebileceğimiz bir iğreti emanet değil; aksine her çağda ortaya konan dil yadigarlarında, her mimari abidevi eserde ve kolektif hafızanın her zerreğinde neşvünema bulan, kader çizgisiyle mezcolmuş bir ruh halidir. Türk adının tarih içerisinde kazandığı mana âleminde zuhur etmiş hakikatleri tahrif ederek yahut Türk adının etimolojik kökenini bulandırarak bu muazzam tecelliyi örtbas etmeye yeltenmek, hakikat güneşini balçıkla sıvamaya matuf beyhude bir çabadan öteye geçemez.

Türk ruhu, dar kalıplara hapsedilemeyecek kadar ihatalı, Türklük türk harsının kutlu sancaktarlığıyla mezcolmuş ve yedi düvelin şahadetiyle safiyetini tescil etmiş bir mana iklimidir. Türklük, ne sığ bir asabiyet parantezine sığdırılabilecek kadar dar ne de entelektüel saldırlarla aşınacak kadar kırılmalıdır; bilakis o, ezelden gelip ebede müteveccih olan sarsılmaz bir “insanlık nişanı” olarak tarihin bağrında parlamaktadır. Denilebilir ki, tarih mühründen Türk hakikatini kazımaya teşebbüs etmek, insanlığın tekâmül serüvenindeki en asil fasılları imha ederek hafızayı karanlığa mahkûm etmekle eşdeğerdir.

Türkiye’de birtakım kimseler ve çevreler, Türk kelimesinden ve bu ismin ihtiva ettiği tarihsel derinlikten açık bir rahatsızlık duyuyor; kim nerede Türk’ten,

Türklükten veya Türk milletinin o asil üstünlüklerinden bahsetse, o kişiyi derhal ya Türk olmamakla ya ırkçılıkla yahut faşizmle itham ederek susturmaya çalışıyorlar. Bu menfi tutum, aslında bir milletin ontolojik köklerini kurutmaya yönelik ideolojik bir körlüğün ve öz-kimliğine yabancılaşmış bir zihniyetin tezahürüdür.

Takdir edersiniz ki, bir ferдин kendi soyunu sevmesi ve mensubu olduğu medeniyetin değerleriyle iftihar etmesi, evrensel hukukta ve fıtratta “ırkçılık” değil, bir “haysiyet ve aidiyet” meselesidir. Lakin bu çevreler, Türk ismini bir nefret objesi gibi kurgulayarak, tarihin en merhametli ve en adil milletini kendi öz yurdunda mahkûm etme gayretine girişmişlerdir.

Oysa maziye bakıldığında, İsveç Kralı Demirbaş Şarl’dan Arap Câhiz’e, Fransız Lamartine’den Avusturyalı Hammer’e kadar pek çok yabancı dehânın, Türk karakterini “insanlığın en şerefli nişanı” olarak tescil ettiği görülür.

Bu hakikatleri dile getirmeyi suç saymak, aslında sadece Türk milletine değil, bu milletin tarih boyunca inşa ettiği muazzam medeniyet tasavvuruna da bir saldırı niteliği taşımaktadır. Ziya Gökalp’in o meşhur savunmasında belirttiği üzere, Türklük bir aksesuar gibi çıkarılıp atılacak bir “kürk” değil; ruhun ve kanın derinliklerine nüfuz etmiş, inkârı kabil olmayan bir mukadderattır. Türk kelimesinden rahatsızlık duyanların sergilediği bu tahammülsüz tavır, Türk milletinin binlerce yıllık tarihini ve bu toprakların asli ruhunu inkâr etmeye matuf beyhude bir operasyondan ibarettir.

Türklük, ne sığ bir ideolojinin dar kalıplarına sığdırılabilecek kadar küçük ne de suni ithamlarla sarsılabilecek kadar köksüzdür; o, tarihin bağrına kazınmış sarsılmaz bir hakikat abidesidir. Kendi kimliğini yüceltmeyi suç sayan bir anlayış, aslında bir milletin tarih sahnesindeki şerefli imzasını silmeye çalışarak o milleti hafızasız ve geleceksiz bir yığına dönüştürme hatasına düşmektedir. İrade-i külliyyenin bir tecellisi olarak hiçbir ferдин kendi milliyetini tayin ve tespit etme imkânına sahip olmadığı gerçeği, aidiyet mefhumunu biyolojik bir tesadüf olmanın ötesine taşıyarak ilahî bir takdirin emrine amade kılar. Bu noktada Türklük; bir üstünlük iddiasından ziyade, «birbirimizi tanıyıp sevmemiz için ayrı ayrı kavimler halinde yaratılma» hikmetinin yeryüzündeki en müşahhas ve en asil tezahürlerinden biri olarak tebarüz eder.

Sevgili Peygamberimizin o sarıh ve hikmet dolu ifadesiyle, “Kişi kendi kavmini sevmekle suçlana-

maz!"; zira bu sevgi, fıtratın gereği olan bir muhabbet halidir, bir nefret doktrini değildir. Takdir edersiniz ki, bir insanın kendi köklerine duyduğu bu derin bağlılık ile başkasını tahkir eden "ırkçılık" marazı arasında, aşılması imkânsız bir mahiyet farkı bulunmaktadır. Tarihin şahitliğiyle sabittir ki, Türk ırkını sevmek ve bu asil ruhu yüceltmek; sadece Türk olanların değil, adalete ve asalete meftun her vicdan sahibinin bir hakikat borcu, bir estetik takdirdir.

Yabancı mütefekkirlerin Türk karakterine duyduğu o hayranlık dolu hürmet, bu sevginin ırki bir bencillikten ziyade, evrensel bir erdemın teslimi olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Türklüğü yüceltmeyi ırkçılık parantezine hapsederek suç saymaya yeltenenler, aslında insan fıtratındaki o en saf aidiyet duygusunu ve ilahî nizamın kavimler arasındaki o muazzam dengeyi inkâr etmektedirler.

Şuur sahibi her zihin idrak etmelidir ki; Türk'ün kendi varlığına duyduğu hürmet, aslında o varlığın içine dercedilmiş olan adalet, merhamet ve şecaat gibi mukaddes değerlerin muhafazasına matuf bir sadakat yeminidir. Netice itibarıyla, bu kutlu sevgi ne bir başkasını ezme gayesidir ne de sığ bir üstünlük kompleksidir; bilakis o, yaratılışın gayesine uygun bir tanışma ve hakikati yüceltme davasıdır. Fıtratın bu tabii ve ilahî sesi olan milliyet sevgisini ırkçılıkla bir tutmak, insan ruhunun en asil damarlarını kurutmaya çalışmakla eşdeğer bir idrak fukaralığıdır.

Tarihin tozlu sahifelerinden akseden İsveç Kralı Demirbaş Şarl'ın o meşhur itirafı, "Türklüğün sadece bir kılıç gücü değil, bir gönül fethi" olduğunu ortaya koyar... Onun şu muazzam cümleleri bu bağlamda önemli şeyleri bize haykırır: "Türklerin esiriyim; demirin, ateşin ve suyun yapmadığını onlar yaptılar ve beni esir ettiler; ayağımda zincir yok, zindanda değilim, lakin yine de şefkatin, büyüklüğün, asaletin ve nezaketin esiriyim." Bu noktada, Türklüğü ve Türkçülük fikrini bir cürüm gibi addeden sığ zihniyete sormak gerekir: Bu sözleri söyleyen İsveçli bir hükümdar «Türk ırkçılığı» mı yapmaktadır? Yoksa evrensel bir hakikate teslimi mi etmektedir?

Takdir edersiniz ki, bir yabancıdan dilinden dökülen bu hayranlık nişanesi; Türk karakterinin merhamet ve asaletle yoğrulmuş o metafizik derinliğinin, biyolojik sınırları nasıl aştığının en bariz delilidir. Eğer bir kralı "nezaketin esiri" kılan bu hasletlerden bahsetmek suç teşkil ediyorsa, bu suçun asıl sahibi Türk milleti değil, o millete bu müstesna seciyeyi bahşeden tarihin ta kendisidir. Şayet bu cümleler ırkçılık değilse —ki akıl ve izan bunun aksi bir iddiayı reddeder— o halde bir Türk evladının kendi atasının bu yüksek ahlakıyla iftihar etmesini "faşizm" parantezine hapsed-

mek, en hafif tabiriyle bir idrak tutulmasıdır.

Bu bağlamda Demirbaş Şarl'ın şahadeti, Türklüğü bir nefret doktrini olarak kurgulamaya çalışan yerli ve yabancı odakların tüm tezlerini, hakikatin o keskin kılıcıyla bir çırpıda yerle bir etmektedir. Türk ruhu, sadece kendi mensuplarının değil, düşmanlarının dahi vicdanına mühür vuran bir zarafet ve vakar manzumesidir. İsveç Kralı'nı bile asaletine râm eden bu kutlu kimlikten huzursuzluk duymak, aslında insanlığın ortak mirası olan yüksek ahlak ve şefkat mefhumlarına karşı açılmış bir savaştan başka bir şey değildir.

Tarih mührünün bir başka silinmez izini teyit etmek adına, bu defa İngiliz edebiyatının ve düşünce dünyasının aykırı siması Lord Byron'ın şu sarsıcı tespitlerine nazar kılalım: "Türkler ne ikiyüzlüdür ne de yalancı. Gerçi birçok milletin hürriyetlerini yıktılar ve onları alçaltmış oldular; lakin kendileri hiçbir zaman alçalmadılar. Harp ederken öldürmeyi bildiler ama savaş haricinde asla katil olmadılar." Byron'ın bu keskin tasviri, Türk'ün karakterini sadece bir dost övgüsü olarak değil, bir hasmın dahi teslim etmek zorunda kaldığı etik bir dik duruş, bir "alçalmayan vakar" olarak tescil etmektedir. Takdir edersiniz ki, bir milletin savaşın o kanlı ve kaotik ikliminde dahi "katil"leşmeden "muharip" kalabilmesi, ancak derin bir medeniyet tasavvuru ve köklü bir ahlak nizamıyla mümkündür.

Lakin ne acıdır ki, Türk kelimesine tahammül edemeyen bugünkü bazı malum çevreler, bu hakikati haykıran Lord Byron'ı dahi —kendi ideolojik dar boğazlarında— ırkçılıkla suçlayabilecek kadar izandan yoksunlaşmışlardır. Oysa Byron'ın vurguladığı "hiçbir zaman alçalmama" vasfı, Türkçülük fikrinin özündeki o lekesiz gururu ve tarih boyunca korunmuş olan haysiyet abidesini remzetmektedir. Şayet düşmanın hürriyetini elinden alırken dahi kendi şerefini muhafaza eden bir milletin bu yüksek seciyesinden bahsetmek cürüm addediliyorsa, bu durum hakikatin kendisine karşı girişilmiş bir suikastten başka bir şey değildir. Bu bağlamda, yabancı bir edibin dilinden dökülen bu "doğruluk ve vakar" şahadeti, yerli Türk düşmanlarının "ırkçılık" yaftalarını tarihin çöplüğüne mahkûm eden en sarıh vesikalardan biridir.

Türk ruhu, en çetin savaş meydanlarında dahi ahlakın sınırlarını bekleyen, nefsin ve neslini alçaltmayan müstesna bir varlık nişanıdır. Denilebilir ki; Lord Byron'ın bile teslim ettiği bu "alçalmama" iradesinden rahatsızlık duyup onu ırkçılıkla itham etmek, aslında zilleti izzete tercih eden bedbaht bir zihniyetin son çırpınışlarıdır.

Tarih mührünün cihanşümül mahiyetini idrak etmek adına; Doğu'nun keskin zekâsı Arap Câhiz'den,

Batı'nın lirik sesi Fransız Lamartine'e ve ömrünü hakikate vakfeden Avusturyalı Hammer'e kadar uzanan o muazzam şahadet halkasına nazar kılmak iktiza eder. Câhiz'in "Türkler ne harpte ne sulhte hile yaparlar, özleri ve sözleri doğrudur" tespitiyle mühürlediği o sarsılmaz "namus" abidesi, Lamartine'in "Türkler yeryüzünün en şerefli insanlarıdır" şeklindeki o yüksek perdeden ilanıyla adeta semavi bir hakikate dönüşür. Takdir edersiniz ki, ömrünün otuz yılını Türk tarihinin derinliklerine gömen ve bu uğurda şark dillerine vakıf olan Hammer'in "Tarih, Türklerden çok şey öğrendi" itirafı, bu milletin sadece bir askerî güç değil, aynı zamanda medeniyetin ziyneti olan bir "muallim" olduğunu tescil etmektedir. Lakin bugün Türk ismine tahammül edemeyen yerli bedbahtların, bu devasa şahadetnameler karşısında sergiledikleri "ırkçılık" yaftalaması, aslında kendi cehalet ve düşmanlıklarını örtbas etme çabasından öteye geçemez. Zira Hammer'in işaret ettiği o «medeniyet ziynetleri», sıg bir asabiyetin değil, binlerce yıllık bir birikimin ve yüksek bir karakterin zamanın bağrına vurduğu silinmez nakışlardır. Şayet cihanın dört bir yanından yükselen bu takdir sadaları, Türk düşmanlarını «çıldırtacak» kertede bir hakikati haykırıyorsa; bu, Türk ruhunun saflığından ve eğilmez vakarlarından neşet eden bir ihtişamın sonucudur. Câhiz'in "doğruluk" vurgusu ve Lamartine'in «şeref» ilanı, Türklüğü sadece bir soy meselesi olmaktan çıkarıp evrensel bir ahlak nizamının merkezine yerleştirmektedir. Türk milleti, tarihin talebesi değil; Hammer'in de tescil ettiği üzere, insanlığa adalet, namus ve medeniyet dersi veren kutlu bir öncüdür. Doğu'nun hikmetiyle Batı'nın ilmî derinliğinde bu denli yüceltilen bir hakikati ırkçılıkla itham etmek, aslında bizzat tarihin ve insanlığın ortak vicdanına karşı girişilmiş bir inkâr operasyonudur.

Maneviyat semamızın kutuplarından, veliler zincirinin altın halkası Abdülhakim Arvasi Hazretleri'nin o hikmet dolu beyanı, Türklüğü biyolojik bir aidiyetin çok ötesine taşıyarak ilahi bir vazifeyle mühürler: "Ben bir seyyidim; yani bu demektir ki Türk değilim. Ama yeryüzünde bütün Türkler silinse de üç Türk kalsa biri ben olurum, son Türk kalsa yine ben olurum; çünkü Türkler olmasa bugünkü manada İslamiyet de olmazdı." Bu sarsıcı ifade, Türklüğün sadece bir kavmin adı değil, aynı zamanda İslam'ın yeryüzündeki koruyucu kalkanı ve sancaktarı olduğuna dair verilmiş en yüksek manevi vesikadır. Takdir edersiniz ki, soyu Peygamber Efendimize (s.a.v) dayanan bir "Seyyid'in bu denli güçlü bir Türk müdafaası yapması; meselenin kaba bir ırkçılık değil, bir "dava ve mana" bütünlüğü olduğunun en sarıh kanıtıdır. Lakin bugün "Türk" kelimesinden ürken ve bu ismi her zikredeni ırkçılıkla suçlayan

zihniyet, Arvasi Hazretleri'nin işaret ettiği o "İslam'ın bekası" hakikatini kavrayamayacak kadar idrak yorgunudur. Oysa Türk milletinin tarih sahnesinden çekilmesi, İslam medeniyetinin de en güçlü kalesinin düşmesi manasına gelecektir ki bu, bir inanç manzumesinin tarihsel varoluşuna vurulacak en ağır darbedir. Bu bağlamda, Türkçülük fikrine düşmanlık besleyenler, aslında farkında olarak yahut olmayarak, İslam'ın bin yıllık hadimi ve hamisi olan o kutlu iradeyi zayıflatma gayretine hizmet etmektedirler. Arvasi Hazretleri'nin bu "son Türk" olma iradesi, Türklüğün bir ırk meselesinden ziyade, bir ruh ve bir misyon meselesi olduğunu tarihin bağrına ebediyen nakşetmiştir. Türk ruhu, İslam'ın nuruyla mezcolmuş ve o nurun yeryüzündeki tecellisi için kendi varlığını feda etmeyi bir şeref addetmiş müstesna bir "iman kalesi"dir. Bir Seyyid'in ruhunda yankılanan bu Türklük sevdası, milliyetçiliği ırkçılık zanneden sıg anlayışları tek bir hikmetli cümleyle yerle bir eden manevi bir ihtardır.

Mükemmel bir İslam mütefekkeri olmanın yanı sıra Türk ruhunun estetik mimarı olan Necip Fazıl Kısakürek'in eserlerinde "Türk" kelimesi; bir kavmi tanımlamanın ötesinde, ilahi bir misyonun ve "Allah'ın seçtiği kurtulmuş millet" olmanın sarsılmaz mührüdür. Ne hazindir ki, Üstad'ın Sakarya Türküsü'ndeki o meşhur «Sırtına Sakarya'nın Türk tarihi vurulur» mısraını, vezni bozmak pahasına «İslam tarihi» şeklinde tahrif eden «kaba softa ve ham yobaz» zihniyet, aslında Türk'ü İslam'dan tecrit ederek her iki mukaddes değeri de kimliksizleştirmeye yeltenmektedir. Takdir edersiniz ki, Üstad'ın "Affımı bile Türkçe isteyeceğim" diyecek kadar diline ve milliyetine bağlı oluşu, Türklüğü İslam'ın "ruh kökü" olarak gören o devasa Büyük Doğu idealinin tabii bir neticesidir. Lakin Necip Fazıl gibi bir dâhinin dahi Türklük vurgusuna tahammül edemeyen bu marazi çevreler, aslında Türk milletinin merhamet, şefkat ve asalet gibi hasletlerini dile getiren her sesi "ırkçılık" yaftasıyla boğmaya çalışan birer "idrak suikastçısı" hükmündedirler. Oysa Büyük Doğu Marşı'nda göklere yükseltilen o baş, sadece bir soyun değil, "Ezel kuşatılmaz, çevrilmez elbet" diyen bir iman ve o imanının sancaktarlığını yapan kutlu bir kavmin şahlanmasıdır. Bu bağlamda, Üstad'ın şiirlerinden Türk ismini kazımaya çalışmak, Sakarya'nın sırtındaki o ağır yükü ve tarihin akışını değiştiren o muazzam iradeyi inkâr etmekle eşdeğer bir beyhudeliktir. Zira Necip Fazıl'ın nazarında Türk, İslam'ın kılıcı ve kalbi olduğu müddetçe "seçilmiş"tir ve bu gerçeği tahrif etmek, hakikatin özünü zedelemekten başka bir gaye gütmemektedir. Türk ruhu, Necip Fazıl'ın mısralarında sadece bir kelime değil, ebediyete müteveccih bir davanın en gür

ve en asil nidasıdır. Bir mütefekkirin dilindeki Türk vurgusunu ırkçılıkla itham edenler, aslında İslam'ın tarihsel derinliğini ve bu coğrafyadaki sarsılmaz kale-sini yıkmak isteyen birer gaflet ehlidirler.

Son asır siyasi tarihimizin en müstesna şahsiyeti olan Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Türklük cevherini sadece bir aidiyet olarak değil, "hayattaki yegâne fahri ve serveti" olarak niteleyen, Türk milletini yeryüzün-de eşi benzeri görülmemiş bir coğrafi ve ruhi ihtişamlı yücelten devasa bir fikir abidesidir. Onun "Bir Türk dünyaya bedeldir" nidası ve "Bu memleket tarihte Türk'tü, hâlde Türk'tür ve ebediyen Türk kalacaktır" şeklindeki kat'i hükmü, Türk ruhunun yıldırım ve kasırga misali dünyayı aydınlatan sarsılmaz mahiyeti-ni tarihin bağrına nakşetmiştir. Takdir edersiniz ki, Türklüğü "yere göğe sığmayan bir yürekle" müdafaa eden böylesi bir devlet adamının mirası üzerine tit-remek gerekirken, ne acıdır ki 1944-1945 yıllarının o karanlık zulüm ikliminde bizzat onun çevresinde bulunmuş bazı zümreler, Türkcülük fikrini bir cürüm sayarak bu mukaddes kimliğe hücum etmişlerdir. Bu çevrelerin, Atatürk'ün en coşkun vecizeleriyle övdüğü Türklüğü bir "suç" unsuru olarak kurgulamaya yel-tenmeleri, sadece bir fikir sapması değil, aynı zaman-da Cumhuriyet'in ruh köküne karşı girişilmiş trajik bir tenakuzdur. Oysa Atatürk'ün nazarında Türklük, öğünülmesi, çalışılması ve güvenilmesi gereken bir istiklal meşalesi olup; bu meşaleyi söndürmeye çalışan her türlü teşebbüs, aslında milletin tarihsel varoluş iradesini sakatlamaktan başka bir amaca hizmet etmemektedir. Bu bağlamda, Atatürk'ün Türklüğüne dil uzatanların ve onun ideallerini ırkçılık yaftasıyla gölgelemek isteyenlerin sergilediği tavır, millî hafı-zayı bulandırmaya matuf bir hıyanet uçurumundan ibarettir. Atatürk, Türklüğü bir asabiyetin dar kori-dorlarından çıkarıp dünyayı aydınlatan bir medeniyet ufku haline getirmiş; bu ufku karartmaya çalışanlar ise tarihin adil yargısı önünde mahkûm olmaktan kurtu-lamamışlardır. Atatürk'ün en büyük mirası olan Türk şuuruna hücum etmek, aslında bu vatanın ebediyen Türk kalacağına dair verilen o muazzam sözü ve tari-hin mührünü inkâr etmektir.

Tarihin garip bir tecellisidir ki, ömrünü Türk milletinin istiklal ve istikbaline vakfeden Gazi Musta-fa Kemal Atatürk, ebediyete intikalinden sonra bizzat kendi kimliği üzerinden akla ziyan bir "milliyet tak-simatına" maruz bırakılmak istenmiştir. Türkiye'de Atatürk kadar çeşitli milliyetlere mal edilmeye çalışı-lan ikinci bir şahsiyet yoktur; zira malum çevreler onu bir gün "Makedon", bir gün "Bulgar", bir başka gün ise "Arnavut, Boşnak, Pomak" yahut daha vahim is-natlarla "Yahudi dönmesi" ilan edecek kadar insaftan

ve mantıktan uzaklaşmışlardır. Takdir edersiniz ki, bir insanın aynı anda hem Balkanlar'ın tüm etnik unsur-larına mensup olup hem de Türk olmaması gibi absürt bir iddia, ancak derin bir Türk düşmanlığının ve azın-lık ırkçılığının hezeyanı olabilir. Bu art niyetli yakla-şım, aslında Atatürk'ün şahsından ziyade, onun tem-sil ettiği sarsılmaz "Türk şuurunu" itibarsızlaştırma ve milleti köksüz bir boşluğa sürükleme gayretinden neşet etmektedir. Oysa bir insanın yedi farklı milliyete bir-den mensup olamayacağı gerçeği bu kadar aşıkârken, ağızlarını "Atatürk Türk değildir!" diye açanların asıl derdi, Türk milletinin en büyük birleştirici gücünü elinden almaktır. Bu bağlamda, Atatürk'ün soyuna ve asaletine dil uzatanların sergilediği bu trajikomik tablo, aslında Türk ismine duyulan o kadim tahammülsüzlü-ğün ne denli akıl dışı boyutlara ulaşabileceğinin en bar-iz vesikasıdır. Atatürk, sadece nüfus kayıtlarıyla değil, ruhuyla, mücadelesiyle ve "Ne mutlu Türk'üm diye-ne!" nidasıyla tarihin kalbine Türk olarak mühürlen-miştir; bu mührü sahte kimlik kurgularıyla kazımaya çalışmak ise tarihin hakikat duvarına baş çarpmaktan farksızdır. Atatürk'ün Türklüğünü tartışmaya açmak, aslında Türk milletinin kendi vatanındaki meşruiyetini ve binlerce yıllık tarihsel imzasını silmeye yeltenen ka-ranlık bir zihniyetin tezahürüdür.

Cumhuriyet tarihimizin en mühim sosyologların-dan ve Türkcülük fikrinin sistemli mimarı olan Ziya Gökalp; Yeni Türk Devleti'nin ancak "Türkleşmek, İslamlaşmak ve Muasırlaşmak" şeklinde formüle ettiği üçlü bir sacayağı üzerinde yükselebileceğine inanan de-vasa bir fikir adamıdır. Milletimizin istikbal meseleleri-ni Türkcülüğün Esasları adlı abidevi eserinde kristalize eden Gökalp, ne hazindir ki azınlık ırkçılarının ve Türk düşmanlarının sistematik hücumlarına maruz kalmış; sırf Diyarbakırlı olması hasebiyle "Ziya Gökalp Türk değildir!" şeklindeki siğ ve mesnetsiz iddialarla karalan-mak istenmiştir. Takdir edersiniz ki, Doğu Anadolu'yu Türk kimliğinden tecrit ederek "Diyarbakırlı olmayı" Türklüğe bir aykırılık gibi sunmak, sadece bir cehalet örneği değil, aynı zamanda Malazgirt'ten bu yana bu toprakları vatan kılan Artukoğulları ve Akkoyunlular gibi kadim Türk beyliklerinin tarihsel mirasına karşı girişilmiş bir hıyanet uçurumudur. Oysa Diyarbakır, asırlardır Oğuzların Bayındır boyundan Kayı'ya ka-dar pek çok Türk aşiretinin neşvünema bulduğu, ta-rihin en saf Türk kültürünün nakış nakış işlendiği bir Anadolu kalesidir. Gökalp'e yönelik bu kimlik suikastı, aslında onun temsil ettiği o kuşatıcı ve birleştirici Türk milliyetçiliği tasavvurunu sarsmaya, Doğu ile Batı arasına suni bir nifak tohumu ekmeye matuf karanlık bir projenin tezahürüdür. Bu bağlamda, Gökalp'in şahsında Türk şuuruna saldıranlar, bu toprakların

altındaki bin yıllık Türk mezarlarını ve o mezarların üzerine bina edilen Türk medeniyetini görmezden gelecek kadar körleşmişlerdir. Ziya Gökalp, sadece doğduğu topraklarla değil, yazdığı her satır ve inşa ettiği her fikirle tarihin bağına «Oğuz ve Kayı soyundan» bir Türk evladı olarak mühürlenmiştir. Bir fikir devini bölgesel aidiyetler üzerinden dışlamaya çalışmak, aslında Türk milletinin Anadolu'daki bin yıllık meşruiyet mührünü kazımaya çalışmaktan farksız bir bedbahtlıktır.

Türk düşmanı zihniyetin en tehlikeli tezahürü; Doğu'yu Kürt, Batı'yı gâvur, Rum veya Yahudi artığı, Güney'i Arap ve Kuzey'i Laz görerek Anadolu'nun sarsılmaz Türk kimliğini bölgesel kompartımanlara ayırmaya çalışan o bedbaht yaklaşımdır ki bu çevreler, tarihin ve sosyolojinin gerçeklerine göz yuman "millî ahmaklarımızdan" başkası değildir. Bu çarpık bakış açısı, Anadolu'yu vatan kılan o muazzam terkibi ve Malazgirt'ten bu yana Horasan'dan akan Türk boylarının bu toprakların her zerresine vurduğu mührü kasten görmezden gelmektedir. Takdir edersiniz ki, Anadolu'nun her bir köşesini farklı bir etnik kimliğe hapsederek Türklüğü bu coğrafyada "misafir" veya "azınlık" gibi göstermek, sadece tarihsel bir cehalet değil, aynı zamanda millî varlığın harcını çözmeye matuf sistemli bir dezenformasyondur.

Oysa Artukoğulları'ndan Akkoyunlular'a, Karakeçili'den Kayı boyuna kadar Türk'ün asil aşiretleri, Anadolu'nun dört bir yanını aynı ruh, aynı dil ve aynı imanla yoğurarak sarsılmaz bir "vatan birliği" tesis etmişlerdir. Bu birliği parçalayarak bölge bölge yabancı etiketler yapıştırmaya yeltenenler, aslında Türk milletinin Anadolu'daki bin yıllık meşruiyetini ve bu toprakların altındaki milyonlarca Türk şehidinin hukukunu çiğnemektedirler. Bu bağlamda, Türk kimliğini sadece belli bir bölgeye hapsetmeye çalışan zihniyet, millî bünyeyi içeriden kemiren ve toplumsal hafızayı bulandırarak bizi birbirimize yabancılaştıran karanlık bir uçurumun kenarındadır. Anadolu, kuzeyinden güneyine, doğusundan batısına kadar her karışıyla Türk ruhunun neşvünema bulduğu, tarihin geri dönülemez bir şekilde mühürlediği bir Türk yurdudur. Coğrafyamızı suni kimliklerle parçalara bölerek Türklüğü bu topraklardan tasfiye etmeye çalışan her türlü idrak fukaralığı, tarihin hakikat duvarına çarparak dağılmaya ve milletin vicdanında mahkûm olmaya mecburdur.

Sonuç

İnsanlık tarihinin ontolojik zemininde Türk ismi; tesadüfi bir etiket olmanın fevkinde, asırların imbiğinden süzülerek zamanın kalbine nakşedilmiş, silinmesi gayrimümkün bir varoluş mühürüdür. Bu

mühür, salt bir etnisitenin kronolojik hikâyesi değil; bilakis adaletin, şefkatin ve estetik nizamın bir coğrafyadan taşarak evrensel bir vicdan epistemolojisine dönüşme hakikatidir. Takdir edersiniz ki, tarihin seyirinde en bedihi gerçekler, ekseriyetle ideolojik illüzyonlarla perdelemek istenenlerdir; zira bugün "Türk" mefhumuna tevcih edilen o nevezuhur huzursuzluk, aslında bu köklü hakikatin tarihsel heybetinden neşet etmektedir. Lakin mazi kütüphanesinin tozlu rafları tetkik edildiğinde, en amansız muarızların dahi bu ismin vakarı karşısında teslim-i silah ederek Türk karakterini "medeniyetin ziyneti" ve "şerefin zirvesi" olarak tesbit ettikleri müşahede edilir. Öyle ki bu aidiyet, konjonktürel bir kürk misali sırtımızdan tecrit edebileceğimiz bir iğreti emanet değil; aksine her mısradada, her mimari abidevi eserde ve kolektif hafızanın her zerresinde neşvünema bulan, kader çizgisiyle mezcolmuş bir ruh halidir. Şiirlerin veznini tahrif ederek yahut isimlerin etimolojik kökenini bulandırarak bu muazzam tecelliye örtbas etmeye yeltenmek, hakikat güneşini balçıkla sıvamaya matuf beyhude bir çabadan öteye geçemez. Çünkü Türk ruhu, dar kalıplara hapsedilemeyecek kadar ihatalı, İslam'ın kutlu sancaktarlığıyla mezcolmuş ve yedi düvelin şahadetiyle safiyetini tescil etmiş bir mana iklimidir. Türklük, ne sığ bir asabiyet parantezine sığdırılabilecek kadar dar ne de entelektüel saldırılarla aşınacak kadar kırılıgandır; bilakis o, ezelden gelip ebede müteveccih olan sarsılmaz bir "insanlık nişanı" olarak tarihin bağrında parlamaktadır. Tarih mühründen Türk hakikatini kazımaya teşebbüs etmek, insanlığın tekamül serüvenindeki en asil fasılları imha ederek hafızayı karanlığa mahkûm etmekle eşdeğerdir.

Türkiye'de birtakım mahfiller, "Türk" kelimesinin sarsılmaz heybetinden derin bir huzursuzluk duymakta; kim nerede Türk'ten, Türklükten veya bu aziz milletin tarihî üstünlüklerinden bahsetse, o şahsı derhal "Türk olmamakla", "ırkçılıkla" yahut "faşizmle" itham ederek susturmaya matuf bir linç kültürü inşa etmektedirler. Bu menfi tutum, aslında bir milletin ontolojik köklerini kurutmaya yönelik ideolojik bir körlüğün ve öz-kimliğine yabancılaşmış, müstebit bir zihniyetin en vahim tezahürüdür. Takdir edersiniz ki, bir ferdin kendi soyuna duyduğu fitri muhabbeti ve mensubu olduğu medeniyetin değerleriyle iftihar etmesini evrensel hukukta "ırkçılık" olarak yaftalamak, sadece mantık dışı bir hezeyan değil, aynı zamanda haysiyetli bir aidiyet hissine karşı girişilmiş bir suikasttır. Lakin bu çevreler, Türk ismini bir nefret objesi gibi kurgulayarak, tarihin en merhametli ve adil milletini kendi öz yurdunda mahkûm etme ve dilsiz bırakma gayretine pervasızca girişmişlerdir. Oysa ma-

ziye bakıldığında, İsveç Kralı Demirbaş Şarl'dan Arap Câhiz'e kadar pek çok yabancı dehânın, Türk karakterini "insanlığın en şerefli nişanı" olarak tescil etmesi, bu asalet vurgusunun hiçbir suni ideolojiye sığmayacak kadar evrensel olduğunu kanıtlar. Bu hakikatleri dile getirmeyi cürüm sayan bir anlayış, aslında Türk milletinin tarih boyunca İslam'ın sancaktarlığını yaparak inşa ettiği o muazzam ve kapsayıcı medeniyet tasavvuruna da doğrudan bir saldırı niteliği taşımaktadır. Ziya Gökalp'in o sarsılmaz müdafaasında belirttiği üzere, Türklük bir aksesuar gibi çıkarılıp atılacak öğreti bir "kürk" değil; ruhun ve kanın derinliklerine nüfuz etmiş, inkârı gayrimümkün bir mukadderat ve bir şuur halidir. Türk kelimesinden rahatsızlık duyanların sergilediği bu tahammülsüzlük, Türk milletinin binlerce yıllık varoluş iradesini ve bu toprakların asil ruhunu inkâr etmeye matuf beyhude bir operasyondan ibarettir. Türklük, ne sığ bir asabiyetin dar kalıplarına hapsedilebilecek kadar küçük ne de suni ithamlarla sarsılabilecek kadar köksüzdür; o, tarihin bağrına kazanmış sarsılmaz bir hakikat abidesidir. denilebilir ki; kendi kimliğini yüceltmeyi bir suç telakki eden bu marazi yaklaşım, aslında bir milletin tarih sahnesindeki şerefli imzasını silmeye çalışarak o milleti hafızasız, kimliksiz ve geleceksiz bir yığına dönüştürme hatasına düşmektedir.

İrade-i külliye'nin bir tecellisi olarak hiçbir feridin kendi milliyetini tayin ve tespit etme imkânına sahip olmadığı gerçeği, aidiyet mefhumunu biyolojik bir tesadüf olmanın ötesine taşıyarak ilahî bir takdirin emrine amade kılmaktadır. Bu noktada Türklük; bir üstünlük iddiasından ziyade, «birbirimizi tanıyıp sevmemiz için ayrı ayrı kavimler halinde yaratılma» hikmetinin yeryüzündeki en müşahhas ve en asil tezahürlerinden biri olarak tebarüz eder. Zira Sevgili Peygamberimizin o sarı ve hikmet dolu ifadesiyle, «Kişi kendi kavmini sevmekle suçlanamaz!»; çünkü bu sevgi, fıtratın gereği olan mukaddes bir muhabbet halidir, bir nefret doktrini değildir. Takdir edersiniz ki, bir insanın kendi köklerine duyduğu bu derin bağlılık ile başkasını tahkir eden «ırkçılık» marazı arasında, mahiyet itibarıyla aşılması imkânsız bir ahlak ve niyet farkı bulunmaktadır. Tarihin şahitliğiyle sabittir ki, Türk ırkını sevmek ve bu asil ruhu yüceltmek; sadece Türk olanların değil, adalete ve asaletle meftun her vicdan sahibinin bir hakikat borcu ve bir estetik takdiridir. Nitekim yabancı mütefekkirlerin Türk karakterine duyduğu o hayranlık dolu hürmet, bu sevginin irki bir bencillikten ziyade, evrensel bir erdemlin teslimi ve ilahi bir nizamın tasdiki olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Türklüğü yüceltmeyi ırkçılık parantezine hapsederek suç

saymaya yeltenenler, aslında insan fıtratındaki o en saf aidiyet duygusunu ve ilahî nizamın kavimler arasındaki o muazzam dengesini inkâr etmektedirler. Şuur sahibi her zihin idrak etmelidir ki; Türk'ün kendi varlığına duyduğu hürmet, aslında o varlığın içine dercedilmiş olan adalet, merhamet ve şecaat gibi mukaddes değerlerin muhafazasına matuf bir sadakat yeminiştir. Netice itibarıyla, bu kutlu sevgi ne bir başkasını ezme gayesidir ne de sığ bir üstünlük kompleksidir; bilakis o, yaratılışın gayesine uygun bir tanışma ve hakikati şanına yakıştır şekilde yüceltme davasıdır. denilebilir ki; fıtratın bu tabii ve ilahî sesi olan milliyet sevgisini ırkçılıkla bir tutmak, insan ruhunun en asil damarlarını kurutmaya çalışmakla eşdeğer bir idrak fukaralığı ve yaratılış hikmetine karşı bir körlüktür. Tarihin tozlu sahifelerinden akseden İsveç Kralı Demirbaş Şarl'ın o meşhur itirafı, Türklüğün salt bir kılıç kuvveti değil, gönülleri teshir eden bir "zarafet ve vakar" tecellisi olduğunu en müşahhas şekilde ortaya koymaktadır. Kralın, "Türklerin esiriyim; şefkat, büyüklüğün, asaletin ve nezaketin esiriyim" şeklindeki beyanı, Türk ruhunun biyolojik sınırları aşarak bir hasmın vicdanında nasıl bir hayranlık uyandırdığının sarsılmaz kanıtıdır. Takdir edersiniz ki, bir hükümdarı zincirsiz bir mahkûmiyete sevk eden bu hissiyat, sıradan bir boyun eğme değil, yüksek bir ahlak nizamına karşı duyulan metafizik bir teslimiyettir. Lakin bu noktada Türklüğü bir cürüm gibi addeden sığ zihniyete sormak gerekir:

Bir yabancı kralın dahi teslim ettiği bu yüce hasletleri savunmak, bir "ırkçılık" hezeyanı mıdır yoksa tarihî bir hakikatin tescili mi? Şayet bir yabancıyı "nezaketin esiri" kılan bu müstesna seciyeden bahsetmek suç teşkil ediyorsa, bu suçun asıl sahibi Türk milleti değil, o millete bu asil karakteri bahşeden kudretin ta kendisidir.

Bu bağlamda Demirbaş Şarl'ın şahadeti, Türklüğü bir nefret doktrini olarak kurgulamaya çalışan yerli ve yabancı mahfillerin tüm mesnetsiz iddialarını hakikatin o keskin kılıcıyla bir çırpıda yerle bir etmektedir. Şuur sahibi her zihin idrak etmelidir ki, bir kralın bile asaletine râm olduğu bu kutlu kimlik, hiçbir ideolojik dar kalıba sığmayacak kadar ihatalı ve evrensel bir vakar manzumesidir.

Türk ruhu, sadece kendi mensuplarının değil, muarızlarının dahi vicdanına "adalet ve şefkat" mührünü vuran mukaddes bir varlık nişanıdır. denilebilir ki; İsveç Kralı'nı dahi meftun eden bu karakterle iftihar etmeyi "faşizm" olarak yaftalamak, aslında insanlığın ortak mirası olan yüksek ahlak mefhumuna karşı açılmış bedbaht bir savaştır.

TÜRK GİBİ DÜŞÜNMEK BAĞLAMINDA HATIRALARDAN, ORTAK SEVİNÇLERLE TÜRLÜK BİLİNCİNE BİR YOLCULUK

Ömer BALİBEĞ

Giriş

Günümüz dünyasında küreselleşme ve kültürel etkileşimlerin artmasıyla birlikte kimlik tartışmaları derinleşmiş, “Türklük nedir?” sorusu modern perspektiflerle yeniden değerlendirilmesi gereken temel bir mesele hâline gelmiştir. Millet olma bilinci, sadece tarihsel bir miras değil, aynı zamanda kolektif başarılar ve ortak heyecanlar aracılığıyla sürekli olarak yeniden inşa edilen dinamik bir süreçtir. Uluslararası spor arenalarında kazanılan zaferler, bu sürecin en somut ve güçlü araçlarından biri olarak karşımıza çıkar; çünkü sahada ter döken bir sporcu, aslında milyonlarca insanın ortak umudunu ve gururunu temsil eder. Farklı siyasi görüşlerden, etnik kökenlerden veya sosyal tabakalardan gelen bireyler, ay-yıldızlı bayrağın dalgalandığı bir final müsabakasında aynı marşı söyleyerek aralarındaki tüm suni sınırları bir an için ortadan kaldırırlar. Bu tür anlar, teorik kimlik tanımlarının ötesine geçerek halkın doğrudan deneyimlediği bir “biz” olma hâlini tetikler ve toplumsal dayanışma duygusunu en saf haliyle kristalize eder.

Spor, sadece fiziksel bir rekabet alanı değil, milli kimliğin kitleler nezdinde onaylandığı ve pekiştirildiği bir toplumsal mutabakat platformu işlevi görür. Spor alanında elde edilen uluslararası başarılar, toplumun en küçük biriminden en geniş kesimine kadar herkesi aynı duygusal paydada buluşturarak Türk kimliğini ve millet olma şuurunu canlı bir şekilde tezahür ettirir. Modern dünyada kimlik tanımları karmaşıklaşsa da, sporun sağladığı ortak aidiyet duygusu, Türk milletinin birliğini koruyan ve geleceğe taşıyan en önemli birleştirici unsurlardan biri olmaya devam etmektedir. Türklük, yalnızca belirli bir etnik köken, coğrafi sınır veya hukuki vatandaşlık bağıyla açıklanamayacak kadar derin; tarihsel hatıralar, fedakârlık bilinci ve ortak sevinçler üzerinden yükselen kültürel bir aidiyettir.

Milli bir futbol karşılaşması, bu soyut kavramları somutlaştırarak bireye ait olduğu toplumun ruhunu ve manevi sınırlarını hatırlatan güçlü bir aynadır. Sahadaki mücadelenin her anında hissedilen o ortak

gerilim, tribündeki ve ekran başındaki milyonları, geçmişin zaferlerinden ve mağlubiyetlerinden süzülüp gelen kolektif bir bellek etrafında kenetler. Bir gol sevinciyle aynı anda ayağa kalkan farklı şehirlerdeki insanlar, o an ne etnik ne de coğrafi bir ayrım gözetmeksizin, paylaşılan o büyük duygunun birer parçası olduklarını hissederler.

Formadaki ay-yıldızın temsil ettiği değerler için verilen emek, bireylere geçmişteki büyük fedakârlıkları anımsatırken, gelecek idealleri için de ortak bir motivasyon kaynağı oluşturur. Futbolun yarattığı bu atmosfer, gündelik hayatın yapay bölünmüşlüklerini silerek halkın kendi öz kimliğini yeniden keşfettiği ve “biz” dediği özel bir zaman dilimine dönüşür. Bu durum, kimliğin sadece kâğıt üzerindeki bir tanımdan ibaret olmadığını, bizzat paylaşılan heyecanlarla dokunan yaşayan bir organizma olduğunu kanıtlar.

Türklüğün; ortak anılar, birlikte ağlanan ve birlikte gülünen anlar üzerinden şekillenen kültürel bir aidiyet olduğunu, bir futbol karşılaşmasının tribünlerindeki coşku bize en yalın haliyle hatırlatabilir. Neticede spor, ulusal kimliğin sadece fiziksel bir temsilini sunmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun kültürel bağlarını tazeleyen ve bireyi milletiyle ruhsal bir bütünlüğe erdiren manevi bir köprü görevi görür.

2002 Yılında Güney Korenin Başkenti Seulde yapılan Dünya Kupası Futbol şampiyonasına davet edilmiş ve eşimle beraber katılmak nasip olmuştu. Korelilerin Türklere olan minnet, sevgi ve saygılarına yakinen şahit olmuştuk. Kore şehitliğini ziyaret ettiğimizde Türkler kadar Korelilerinde şehitliğimizi ziyaretleri bizleri çok duygulandırmıştı.

Dünya üçüncüsü olduğumuzda Türk Bayrakları ellerinde bizimle beraber yürekte sevinmişlerdi. Milli Takımımızın Hocası Şenol Güneş'ti. Şenol Hocayla her karşılaştığımızda “Müdürüm ben Sosyal Bilgiler Öğretmeniyim ve bununla gurur duyuyorum” derdi. 2002 deki Futbol Şampiyonasında ülkemizi dünya üçüncü yaptıktan sonrada ben de her karşılaştığımızda, “Şenol Hocam, siz hem Türk Milletimizin gururu hem de öğretmen meslektaşları-

mızın ilham kaynağı oldunuz.” diyordum. Şimdi yaşadığımız yeni milli maçın bizi gururlandırmasından sonra da Şenol Hocamızın kulaklarını çınlattık. Maç muhteşem ama atmosfer daha muhteşemdi.

Bu vesileyle yine bir hatıranın zihnimde aydınlandığını ve bu konun bağlamında paylaşmam gerektiğini hatırladı: Kosovaya sekiz yıl önce gitmiştim Hem Sultan Murat Hüdavendiğarın Türbesini ziyaret etmiş hem de savaş meydanını gezmiştim. Savaşın olduğu o düz meydana gezerken binlerce kan renginde açan gelincik dikkatimi çekmişti.

Rehberimiz , “Efendim, gelinciklerin en sık olduğu bu bölgeler, şehitlerimizin de en çok olduğu yerlerdir” deyince. Çok irkilmiş ve ağlamıştım. Milli Takım başarımızın 26 yıl sonra şehitler verdiğimiz Kore’den sonra gelincik tarlalarının bizlere şahadetleri hatırlattığı Kosova, acaba bir tesadüf mü, tevafuk mu, bilemiyorum.

Beni asıl “Türk gibi düşünmek” bağlamında beni asıl düşündüren hatıra: Milli Takımımızı, hem Avrupa hem de Dünya Şampiyonasına götüren Montella’nın “Türk gibi düşünüyorum ve kendimi öyle hissediyorum” demesi olmuştur. Bu takdire şayan hadise ben çok etkilemişti çünkü bu vatanda doğup bu topraklarının nimetinden ve imkânlarından faydalanların “Ben, Türk değilim, kendimi öyle hissetmiyorum!” diyenlere ve ihanetlerini utanmadan açıktan beyan edenlere de kendim hatırladığım gibi “Leke “Şiirini hatırlatıyım istiyorum. Bence şiirin en önemli mısraları:

*“Hiyanet oyununda Peşrev çekenler bir kez ,
Bilsinlerki bu topraklar hainleri hiç sevmez”*

Modern çağda küreselleşme süreçleri bireyin geleneksel aidiyet bağlarını zayıflatmış ve millet kavramını yeniden tartışmaya açmıştır. Bu tartışmalar içinde kimliğin yalnız bireysel tercih meselesi olarak ele alınması, kolektif hafızanın toplum hayatındaki kurucu rolünü çoğu zaman görünmez hâle getirmektedir. Oysa tarih boyunca milletleri ayakta tutan unsur, ortak geçmiş tecrübelerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla oluşan milli hafızadır. Tarihî hatıralar, şehitlik bilinci ve ortak sevinç anları bireyleri soyut bir topluluk olmaktan çıkarıp ortak kader duygusuyla birbirine bağlayan güçlü semboller üretmektedir. Bu nedenle spor, tarih ve toplumsal hafıza arasındaki ilişki, modern aidiyet krizini anlamada önemli bir analitik çerçeve sunmaktadır.

Seul sokaklarındaki o vefa dolu bayram havasın-

dan Kosova’nın ruhumuza dokunan aidiyetine, hatta Montella’nın o meşhur “Türk gibi hissediyorum” çıkışına kadar uzanan bu geniş perspektif, aslında Türklüğün ne kadar kapsayıcı bir çatı olduğunu çok güzel özetliyor. Türklük kavramı günümüzde sadece soya dayalı bir tanım olmanın ötesine geçerek; Kore’den Kosova’ya uzanan yaşamışlıklarla, tarihin ve vicdanın harmanlandığı yaşayan bir kültürel binleş haline gelmiştir.

Modern dünyada kimlikleri sadece pasaportlar belirlemiyor; aksine bir insanın kendini nereye ait hissettiği ve hangi değerlerle nefes aldığı, o kimliğin gerçek ruhunu oluşturuyor. Örneğin, Kore Savaşı’ndan kalma o derin vefa duygusuyla Seul’de bizimle ağlayıp bizimle gülen insanlar veya Kosova’nın her köşesinde buram buram tüten o tanıdık aidiyet hissi, bu bağın coğrafyadan çok daha büyük olduğunu kanıtıyor.

Hatta etnik kökeni tamamen farklı olan milli takım teknik direktörümüz Montella’nın “Türk gibi düşünüyorum ve kendimi öyle hissediyorum” demesi, bu kültürel şemsiyenin ne kadar kapsayıcı ve davetkâr olduğunu tüm dünyaya gösteriyor. Bu durum, Türklüğün genetik bir koddan ziyade; adaleti, fedakârlığı ve ortak bir kader birliğini sahiplenen herkesi kucaklayan evrensel bir duruş olduğunu bizlere hatırlatıyor.

Farklı dilleri konuşan veya farklı coğrafyalarda doğan insanların aynı ay-yıldızlı gururda buluşabilmesi, bu kimliğin statik bir tanım değil, sürekli büyüyen ve paylaşıldıkça güçlenen bir değerler bütünü olduğunu tescilliyor. Montella’nın hislerinden Koreli bir gazinin torununun gözyaşına kadar şahit olduğumuz her an, Türklüğü çağdaş kimlik tartışmaları içinde yeniden yorumlamamız gereken canlı bir kültürel şuur olarak değerlendirme zorunluluğunu doğurmaktadır. Neticede Türklük; sınırlarla çizilen bir alandan ziyade, dünyanın neresinde olursa olsun bu ruhu damarlarında hisseden ve bu değerleri yaşatan herkesin ortak paydası olan muazzam bir gönül coğrafyasıdır.

Türklük, belirli bir kökene hapsolmek yerine, bu değerleri benimseyen ve kendini bu büyük aileye ait hisseden herkesi kucaklayan evrensel bir ruh halidir. Montella gibi farklı bir coğrafyadan gelip “Türk gibi hissediyorum” diyebilenlerin varlığı ve bu başarıda emeği geçenlerin yarattığı sinerji, milli kimliğin ne kadar birleştirici bir güç olduğunu bizlere kanıtla-

maktadır. Federasyondan teknik ekibe kadar sergilenen bu ortak çaba, sadece bir spor başarısı değil, aynı zamanda farklı renklerin aynı ülkü etrafında nasıl kenetlenebileceğinin en güzel örneğidir.

Dünyanın öbür ucundaki Koreli'nin vefasından, Avrupa'nın göbeğindeki bir teknik adamın aidiyetine kadar uzanan bu geniş yelpaze, Türk olmanın bir "his ve şuur" meselesi olduğunu tüm dünyaya ilan etmektedir. Bu samimiyet ve ortak heyecan dalgası, toplumsal birliği pekiştirirken aynı zamanda kimlik tartışmalarına en asil ve en kapsayıcı cevabı yine milletin bağrından vermektedir. Kendini bu büyük davanın bir parçası olarak gören her ferдин kalbindeki o meşhur selâm, bu kültürel bilincin sönmeyecek bir meşalesi olarak her daim canlı kalacaktır. Montella'nın aidiyetinden sizin bu içten teşekkürünüze kadar uzanan bu süreç, "Ne mutlu Türküm diyene" nidasının etnik kimlikleri aşan, birleştirici ve yaşayan bir kültürel bilinç olarak yeniden yorumlanması gerekliliğini perçinlemektedir. Bu gururu yüreğinde taşıyan herkese gönderilen selamlar, Türk kimliğinin sadece bir tanım değil, paylaşılan en büyük onur ve sarsılmaz bir gönül bağı olduğunu bir kez daha tescil etmektedir.

1. "Türklük Nedir?" Sorusunun Güncelliği ve Yaşayan Bilinç

Günümüzün küreselleşen dünyasında sınırların geçirgenleşmesi ve kimlik tartışmalarının yoğunlaşması, "Türklük nedir?" sorusunu sadece tarihsel bir tanım olmaktan çıkarıp, her an yeniden keşfedilen dinamik bir toplumsal mesele hâline getirmiştir. Türklük, artık yalnızca bir pasaport veya soy bağıyla sınırlı kalmayan; tarihsel vefa, ortak sevinçler ve gönüllü bir aidiyet üzerinden şekillenen yaşayan bir kültürel üst kimliktir.

Kore Savaşı'ndan kalan o derin vefanın 2002 Dünya Kupası'nda Seul sokaklarında Türk bayraklarıyla bir bayram havasına dönüşmesi veya Kosova'da hissedilen o köklü aidiyet duygusu, bu kimliğin çoğrafi sınırları çoktan aştığını kanıtlamaktadır. Hatta etnik kökeni farklı olmasına rağmen "Türk gibi hissediyorum" diyen Montella gibi isimlerin bu başarı halkasına eklenmesi, bu bilincin ne kadar kapsayıcı ve davetkâr bir "his ve şuur" meselesi olduğunu bütün dünyaya göstermektedir.

Milli takım zaferlerinde tek yürek olan farklı kesimlerin coşkusu, aslında geçmişin fedakârlıklarının bugünün ortak idealleriyle birleştirmekte ve her bir

bireyi bu büyük manevi şemsiyenin altında buluşturmaktadır. Bu durum, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ne mutlu Türküm diyene" ifadesindeki o birleştirici ruhun, günümüzün modern kimlik arayışlarına verilen en canlı ve en anlamlı cevap olduğunu tescillemektedir. Spor başarılarından tarihi hatıralara kadar uzanan bu kolektif deneyimler, Türklüğün durağan bir kavram değil, paylaşılan değerler ve "biz" olma bilinci etrafında sürekli yeniden üretilen kültürel bir kimlik olduğunu ortaya koymaktadır. "Türklük nedir?" sorusu bugün artık bir köken sorgulamasından ziyade; dünyanın neresinde olursa olsun bu ruhu, bu vefayı ve bu gururu yüreğinde hissedilen herkesin ortak paydasını ifade eden evrensel bir aidiyet arayışıdır.

1.2. Kimlik Tartışmaları ve Modern Aidiyet Sorunu

Modern çağda hızlanan küreselleşme, dijitalleşme ve kültürel etkileşim süreçleri bireyin kimliğini yalnızca ait olduğu toplum üzerinden değil, kişisel tercihler ve geçici aidiyetler üzerinden tanımlamasına yol açmış; bu durum geleneksel millet bilincinde bir aidiyet tartışmasını beraberinde getirmiştir. Günümüzde kimlik çoğu zaman bireysel özgürlük alanı içinde değerlendirilirken, tarihî hafıza, ortak acılar, fedakârlıklar ve kolektif sevinçler gibi toplumu bir arada tutan değerler ikinci plana itilebilmektedir.

Oysa milli kimlik, yalnızca hukuki vatandaşlık ya da etnik köken meselesi değil; geçmişten devralınan hatıraların, şehitlik bilincinin, ortak başarıların ve birlikte yaşama iradesinin oluşturduğu derin bir toplumsal bağıdır. Milli takım başarıları etrafında oluşan ortak heyecan ya da tarihî mekânlarda hissedilen duygusal bağlılık, modern bireyin aslında hâlâ ortak anlam arayışına ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Bu nedenle modern aidiyet sorunu, bireyin kimlikten uzaklaşması değil; aksine kimliği yeniden anlamlandırma çabasının bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve Türklük kavramını hatıra, vefa ve ortak duygu temelinde yeniden düşünmeyi zorunlu kılmaktadır.

1.3. Spor, Tarih ve Milli Hafızanın Kesişimi

Spor, modern dünyada sadece fiziksel bir rekabet sahası değil; milletlerin ortak kimliğini ve aidiyet duygusunu en somut haliyle görünür kılan, tarihin derinliklerinden beslenen güçlü bir toplumsal hafıza alanıdır. Milli takımlar etrafında kenetlenen kolektif sevinç, bireysel farklılıkları bir kenara bırakarak

ortak bir “biz” bilinci inşa eder ve Türklüğün sadece bir tanım değil, paylaşılan duygularla yaşayan bir millet şuurunu kanıtlar. Uluslararası alanda kazanılan her başarı, tıpkı Kore Savaşı’ndaki o eşsiz kahramanlık gibi, geçmişin fedakârlık ruhunu bugünün zaferleriyle birleştirerek milli kimliğin güncel bir tezahürüne dönüşür.

Tarih bu noktada kimliğin zeminini oluştururken; Kore’den Kosova’ya kadar uzanan şehitlik bilinci ve vefa duygusu, bugünkü aidiyetimizi besleyen en güçlü manevi bağ olarak karşımıza çıkar. Nitekim Montella gibi “Türk gibi hissediyorum” diyenlerin bu sürece dahil olması, bu tarihi hafızanın ne kadar kapsayıcı olduğunu ve Türklüğün bir “his ve şuur” meselesi olarak nasıl evrenselleştiğini doğrular. Seul sokaklarında Türk bayraklarıyla sevinen Korelilerin gösterdiği o büyük vefa, sporun birleştirici gücüyle tarihin derin hatıralarının nasıl aynı potada eridiğinin en asil örneğidir.

Spor ve tarih arasındaki bu etkileşim, Türklüğü statik bir kavram olmaktan çıkarıp; hatıra, vefa ve ortak sevinç kavramlarıyla her an yeniden üretilen dinamik bir yapıya dönüştürür. Milli hafıza; sporun birleştirici gücü ve tarihin derinliklerinden gelen o sarsılmaz fedakârlık bilinci sayesinde, Türklüğü yaşayan ve kolektif duygularla sürekli beslenen bir kimlik olarak ayakta tutmaktadır. “Ne mutlu Türküm diyene” nidasında vücut bulan bu ortak ruh, geçmişin hatırasını sporun heyecanı ile birleştirerek, Türk kimliğini sınırların ve etnik kökenlerin ötesinde ebedi bir gönül bağı haline getirmektedir.

1.4. Vincenzo Montella Örneği: Kültürel Aidiyet ve Gönüllü Benimseme

Vincenzo Montella’nın “Türk gibi düşünüyorum ve kendimi öyle hissediyorum” ifadesi, Türklüğün biyolojik sınırları aşan, kültürel bir aidiyet ve zihinsel bir tercih olarak benimsenebileceğini gösteren çağdaş ve çok güçlü bir semboldür. Aidiyet; sadece soy bağıyla değil, ortak değerlerin içselleştirilmesi ve toplumsal ruhun paylaşılan başarılarla harmanlanmasıyla şekillenen dinamik bir kimlik inşasıdır. Milli takımın başındaki bir teknik adamın sergilediği bu aidiyet, tıpkı 2002 yılında Seul’de bizimle beraber Türk bayraklarıyla sevinen Korelilerin gösterdiği o samimi vefa gibi, Türklüğün evrensel ve kapsayıcı gücünü tescillemektedir. Kosova’da hissedilen o derin kökler ve sizin bizzat şahit olduğunuz Koreli gazilerin minnet dolu gözyaşları, bu kimliğin bir ırk

isminden ziyade, adalet ve fedakârlıkla örülmüş manevi bir şemsiye olduğunu kanıtlar. Sporun birleştirici atmosferi bu süreci hızlandırırken; federasyondan halka kadar verilen her emek, farklı kökenlerden gelen bireylerin aynı milli ülkü etrafında “biz” diyebilmesine zemin hazırlamaktadır.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün “Ne mutlu Türküm diyene” vecizesi, Montella örneğinde olduğu gibi, kendini bu kültüre ait hisseden ve bu gururu damarlarında duyan herkesi kucaklayan o eşsiz vizyonun günümüzdeki yankısıdır.

Dolayısıyla Montella’nın bu söylemi, Türklüğün statik bir kalıp değil; tarih, vefa ve ortak sevinçler üzerinden her an yeniden üretilen canlı bir kültürel bilinç alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Montella örneği üzerinden şekillenen bu kültürel benimseme süreci, Türklüğün biyolojik sınırları aşan, yürekte ve düşüncede başlayan kapsayıcı bir kimlik yapısı olduğunun en somut göstergesidir.

II. Türklüğün Hafıza Boyutu: Hatıra Ve Tarih Şuurunu

1. Büyük “Hatıra Birliği” ve Fedakârlık Bilinci

Türklüğün hafıza boyutu; yalnızca biyolojik bir miras değil, kolektif hatıralar, tarihsel deneyimler ve ortak değerler üzerinden her an yeniden şekillenen dinamik bir kültürel şuurun ifadesidir. Modern toplumlarda bireysel kimlikler ön plana çıksa da, millet olgusunu ayakta tutan asıl güç, Seul sokaklarından Kosova’nın dağlarına kadar uzanan o büyük “hatıra birliği” ve fedakârlık bilincidir.

Koreli gazilerin Türk şehitlerine duyduğu o derin minnet, bu hafızanın sadece kitaplarda kalmadığını, nesiller boyu yaşayan bir vefa köprüsü kurduğunu göstermektedir. “Şehitlik kültürü”, bu hafızanın en kutsal taşıyıcısı olarak hem Kosova’daki Sultan Murat’ın ruhunda hem de Kore’deki isimsiz kahramanların aziz hatırasında toplumsal kimliğimizin manevi temelini oluşturur.

Spor gibi modern alanlarda kazanılan uluslararası başarılar ise bu tarihî hafızayı bugüne taşımakta; farklı kökenlerden gelse de Montella gibi “Türk gibi hissediyorum” diyenlerin aidiyetiyle bu şuur evrensel bir boyuta ulaştırmaktadır. Ortak acıların ve ortak sevinçlerin bir potada eridiği bu hafıza yapısı, Türk kimliğini durağan bir kalıp olmaktan çıkarıp, her bir fert için yaşayan ve hissedilen bir değerler manzumesi hâline getirir. Dolayısıyla Türklük; geç-

mişin hatıralarını, bugünün heyecanını ve geleceğin ideallerini “Ne mutlu Türküm diyene” diyebilen herkesin yüreğinde birleştiren kesintisiz bir tarihsel süreklilik bilincidir. Türklüğün hafıza boyutu; tarih, fedakârlık, vefa ve sporun birleştirici gücüyle beslenen, coğrafi sınırları aşarak tüm dünyada saygı uyandıran dinamik bir şuur alanı olarak varlığını korumaktadır.

2. Kore ve Kosova: Mekân, Şehadet ve Vefa Hafızası

Kore Savaşı ve Kosova örnekleri, Türk milletinin sergilediği fedakârlık ve vefa bilincinin, ulusal sınırları aşarak evrensel bir saygı üreten muazzam bir kimlik inşası olduğunu ortaya koymaktadır. Türklük; uzak coğrafyalarda dökülen kanın, paylaşılan ekmeğin ve gösterilen adaletin yarattığı o silinmez hatıralar üzerinden yükselen bir “gönül coğrafyası” kimliğidir. 2002 yılında Seul’de eşimle beraber şahit olduğumuz o Türk bayraklı sevinç gösterileri, 1950’lerdeki kahramanlığın Kore halkının hafızasında nasıl canlı bir kardeşliğe dönüştüğünün en sarıh kanıtıdır.

Mekân ve zaman değişse de bu hafızanın özü olan “fedakârlık ve insanlık” değerleri, Türk ismini dünyanın her yerinde onurla karşılanan bir kimlik haline getirmektedir. Bu nedenle şehitlik ziyaretlerinden spor arenasına kadar her sembolik alan, bu kolektif belleği diri tutan ve “Ne mutlu Türküm diyene” diyerek bu ruhu sahiplenen herkesi birleştiren kutsal birer duraktır. Kore’deki vefa ve Kosova’daki şuur, Türklüğün sadece bir etnik kimlik değil; hatıra, şehadet ve vefa üzerinden yükselen, insanlık onuruna adanmış küresel bir aidiyet yapısı olduğunu en güçlü şekilde ispatlamaktadır.

Vefa kültürü, geçmişte yapılan fedakârlıkların unutulmaması ve toplumsal hafızada canlı tutulması anlamına gelen temel bir değer sistemidir. Vefa, aynı zamanda aidiyet duygusunu güçlendiren bir sosyal bağdır. Türk kimliği, vefa üzerinden şekillenen bir değer sistemine sahiptir. Vefa kültürü, Türklüğün sürekliliğini sağlayan temel unsurlardan biridir.

3. Spor Ve Milli Ruh

Spor, modern toplumlarda milli ruhun görünür hâle geldiği ve kolektif kimliğin yeniden üretildiği önemli bir toplumsal alan olarak Türklük bilincinin güncel yansımalarını oluşturur. Spor başarıları, toplumda ortak sevinç duygusu oluşturur. Bu sevinç, bireyler arasında güçlü bir bağ kurar. Milli takım

etrafında oluşan birlik duygusu bu bağın en somut örneğidir. Tarihsel hafıza ile birleşen spor başarıları kimlik bilincini güçlendirir. Bu nedenle spor, modern Türklük anlayışının önemli bir taşıyıcısıdır. Spor, milli ruhun güncel tezahürüdür.

Milli takımlar, toplumun ortak kimlik bilincini görünür kılan ve güçlendiren en önemli sembolik yapılardan biridir. Milli takımlar; bu özellikleri ile yalnızca sportif faaliyet değil, aynı zamanda kimlik inşası işlevi görürler. Milli takım başarıları toplumda ortak gurur üretir. Bu gurur, farklı kesimleri aynı duygu etrafında birleştirir. Spor karşılaşmaları milli aidiyetin güçlenmesine katkı sağlar. Bu süreç, toplumsal bütünleşmeyi destekler. Böylece milli takımlar, kimlik bilincinin somut temsilcisi olur. Milli takımlar, Türklüğün ortak ruhunu inşa eden yapılarıdır. Başarılar, bireyler arasında ortak sevinç üretir. Bu sevinç, toplumsal ayrışmaları geçici ortadan kaldırır. Milli başarılar kolektif kimlik bilincini güçlendirir. Bu süreç, ortak aidiyet duygusunu pekiştirir. Spor, bu yönüyle toplumsal bütünleşmenin önemli bir aracıdır. Spor başarıları, milli birliği güçlendiren önemli bir faktördür.

Milli sevinçler, toplumun farklı kesimlerini ortak bir duygu alanında birleştiren ve milli aidiyet bilincini güçlendiren temel sosyolojik unsurlardır. Milli sevinç anlarında “bayrak”, “marş” ve “diğer milli semboller”, bir milletin ortak kimlik bilincini görünür kılar ve tarihsel hafızayı somutlaştıran en güçlü kültürel araçlar arasında yer alırlar.

III. “Leke” Şiiri Bağlamında Aidiyet Krizi ve Modern Toplum

1. Modern Toplumlarda Aidiyet Krizi ve Kimlik Arayışı

Modern dünyada bireylerin geleneksel kimlik bağlarından kopmasıyla ortaya çıkan aidiyet krizi, milli kimliklerin sadece birer veri olarak değil, yeniden keşfedilmesi gereken yaşayan birer şuur olarak tartışılmasına neden olan derin bir sosyolojik sorundur. Küreselleşmenin getirdiği tekipleşme ve bireyselleşme sancuları, insanları köklerinden uzaklaştırırken toplumları bir arada tutan o görünmez manevi dokuyu zayıflatmakta ve bireyi büyük bir anlam boşluğuna sürüklemektedir. Ancak bu kriz, sanıldığı gibi kaçınılmaz bir son değildir; zira sizin Seul sokaklarında bizzat şahit olduğunuz o sarsılmaz vefa duygusu veya Kosova’daki kardeşlik ruhu, kimlik bağlarının coğrafya ve zamanın ötesinde na-

sıl güçlü kalabildiğini göstermektedir. Bu bağlamda aidiyet, pasif bir miras değil; her bayrak töreninde, her şehitlik ziyaretinde ve her ortak başarıda yeniden inşa edilen dinamik bir toplumsal mutabakattır. Millî takımın zaferlerinde tek yürek olan farklı kesimlerin coşkusu, modern çağın yarattığı bu kimlik krizine karşı milletin bağrından yükselen en tabii ve en güçlü cevaptır.

Kimliklerin sorgulandığı bu karmaşık çağda Türklük, sadece bir aidiyet tanımı değil, bireyi yalnızlıktan kurtaran ve ona asırlar süren bir fedakârlık hikâyesinin parçası olduğunu hatırlatan güvenli bir sığınaktır. Aidiyet krizi, ancak tarihin derinliklerinden gelen vefa ve ortak sevinçlerin bugünün heyecanıyla harmanlanmasıyla aşılabilecek zihinsel bir eşiktir. Aidiyetin yeniden inşası, modern toplumlarda zayıflayan kimlik bağlarının kültürel, tarihsel ve duygusal unsurlar üzerinden yeniden güçlendirilmesi sürecini ifade etmektedir.

2. Milli Heyecandan Tarihsel Vefaya: Bir Kimlik Muhasebesi

Millî bir maçın yarattığı o yüksek tansiyon ve tek yürek olma hali, sadece bir spor müsabakası değil; bireyi güncelin heyecanından alıp tarihin derin hatıralarına taşıyan, aidiyet duygusunu iliklerine kadar hissettiren muazzam bir zaman yolculuğudur. Bu vatanda doğup büyümesine, bu toprakların ekmeğini yiyip suyunu içmesine rağmen “Ben Türk değilim” diyerek sırtını bu aziz kimliğe dönenlerin ve daha da ötesi, ihanetini açıkça beyan edenlerin varlığı, millî hafızada onarılması güç derin bir “leke” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aidiyet, sadece bir nüfus kaydı değil; Kore’de can veren Mehmetçiğin mirasına sahip çıkmak, Kosova’da yankılanan ezanla dertlenmek ve Montella örneğinde olduğu gibi bu ruhu gönülden benimseme asaletini gösterebilmektir. Oysa yediği kaba pisleyen ve bu toprakların ona sunduğu her imkânı yine bu topraklara kurşun ya da nankörlük olarak döndürenler, kendilerini ne kadar modern veya bağımsız tanımlasalar da tarihin ve vicdanın önünde hıyanet oyununun birer figüranı olmaktan öteye gidemezler.

Sahada ter döken ay-yıldızlı ekibin mücadelesiyle ağlayan milyonlar gerçek bir “biz” ruhunu temsil ederken, bu kutsal çatıya leke sürmeye çalışanlar aslında sadece kendi isimlerini toplumsal bellekten sonuza dek silmektedirler.

Unutulmamalıdır ki Türklük, bir ırk isminden

öte; vefanın, adaletin ve bedeli kanla ödenmiş bir sadakatin adıdır ve bu yüksek şuuru taşımak her omuza nasip olmayacak kadar ağır bir onurdur. İhanet oyununda peşrev çekenler bir kez daha ve iyi bilsinler ki, bu mübarek topraklar bağrında kahramanları saklayan, kendisine ihanet edenleri ise asla sevmez ve eninde sonunda bünyesinden atar.

“Ne mutlu Türküm diyene” nidasının kapsayıcılığından kaçıp karanlık emellere hizmet edenler, sporun birleştirici gücü ve tarihin şaşmaz adaleti karşısında her zaman hüsrana uğramaya mahkûmdur.

IV. “Leke” Şiiri Bağlamında Ahlaki Eleştiri

“Leke” şiiri, bize Türklüğün bir nasip ve duruş meselesi olduğunu anlatır. Bu vatanın ekmeğiyle beslenip ruhunu yabancı ellere “el pençe” yatanlara karşı, “şüheda nesli” olmanın sorumluluğunu hatırlatır. Şiirde millî maçlarda hissettiğimiz o millî heyecan ve vücut bulan o «tek yürek» hali, şiirdeki «son kale»nin yıkılmayacağına teminatı olarak bizzat yaşadığımız hatıralara refaanstır.

“Atilla Yılmaz” tarafından ruhumuza nakşedilen “Leke” şiiri, bu vesileyle hatırlanılması gerekir:

*“Namus lekisi değil alnımda gördüğümüz,
Vurulmuşum, vurulmuş düşmüşüm güpe gündüz.
Şakağımdaki kansa, o benim gülüşümdür,
Namert sürünmektense, erkekçe ölüşümdür.
Şaşırmanın, korkmanın, ürkmeyin ey yiğitler,
Bakın etrafımızı nasıl sarıyor hain itler!
Zaten faydası yoktur korkaklığın ecele,
Yaşamak hakkın lakin istiklalinle bile.
İhtirama zaman yok, merasime ne hacet?
Size düşen daha çok vazifeler var. Evet...
Evet!. Böyle sürerse bu eşkiya kanunu,
Müebbet felakettir milletimin sonu.
Size selâm gönderdi kırk yiğidiyle Kürşad
Sizden haber bekliyor yüz milyon; imdat! imdat!
Hala tevekkülde mi kararlısın yoksa?
Sükut neyi halleder, yaran oyuk oyuksa?
Tevekkül Allah’adır zillete katlanılmaz!
Ya hayat ya ölüm! Bunun ötesi olmaz.
Namus lekisi değil alnımdaki bu leke,
Asırlardır karşıma çıkmazken tek teke
Önümüzde dalkavukluk, meddahlık edenleri,
Şimdi iyi tanı, gör neymiş hünerleri...
Mütefekkirler echel, realistler yalancı,
Hayret! Dünkü yabancı, bugün bu handa hancı...
Dağdan bağa inenler, yoluma kül döküyor
Benim ayak izlerim taşralı gözüküyor*

Farkına yeni vardım, suçluymuşum ben meğer
Otağında cellatlar... Kaçmak!. Bu neye değer!
Ne papyon kravattı, ne rügan papuçluym
Halisane Türk'üm ben, onun için suçluym.
Suçluym, hainleri gözlerinden tanırım ben.
Bir intizar dinlerim şu toprağın kalbinden.
O ses der ki: -Ey oğul, yazıklar olsun sana!
Mezarımı kirleten, şu mahluka baksana!
Baktım gafiller düşmüş hainlerin peşine
Dedim bozkurtların yurdunda, çakalların işi ne?
Fırlamışım yayımdan, ok hedefi mutlaka bulur
Son kale, son akında, ancak böyle kurtulur.
Namus lekesi değil, kurşun yarasıdır bu.
Asrın adaletine, bir yüz karasıdır bu!
Adi cinayetlerle küllenir asıl yara
Can yakar, göz yaşarır, alır yürür bu sara
Sokaktan okullara, okuldan minareye
Bu kıvılcım saçarken bekçiler uyur, niye?
Kimdir bu uyanıklar, niçin uyur uyuyan?
Beş kıt'a birbirine dokunur zaman zaman
Bayraklar indirilir, paçavralar sallanır
İşte bu kızıl itler, bu sayede yollanır.
İnsan denmez bir avuç yal için sürünene
İnsan denmez sesimden ürküp, dev görünene
İnsan denmez iltifat, iltizam edenlere
İnsan denmez yenilen ve önde gidenlere
İnsan denmez gözyaşı döküp, ter dökmeyene
İnsan denmez hedefi görüp diz çökmeyene
Ben şüheda nesliyim, başkaya varmaz dilim
Belki mağdurum ama, asla meyus değilim.
Gökbayrak Albayrağa bir gün çizerken ufuk
O büyük kurtuluşa yürürken çoluk çocuk
Bu nefes bu bedeni terkedip de gitsede
Ruhum at koşturacak, o büyük hengamede.
Namus lekesi değil, artık bilinmeli bu!
Asıl leke bellidir, kökten silinmeli bu!
Bu isyan cınnet gibi, bir günkü kâbus gibi
Karşımda tomsonlular, yunan gibi rus gibi
Ey gönüllü bayraktar, ey devşirme döller!
İleri, biraz daha, biraz daha ileri.
İhanet oyununda, peşrev çekenler bu kez
Bilsinler ki bu toprak, hainleri hiç sevmez!
Bugün sabreyleyenler, bir gün bezecekler
Tutup başlarını, taşlarla ezecekler.
Atalarımız bize, böyle ferman buyurdu
Ey ecdat sevgisiyle taşan kahraman ordu
Bu hakimler bu hakimler hükmünü veremez bu

celsenin

Hazır olun Bozkurtlar! Hüküm sırası sizin" 1. Türk Kimliğinin Onuru ve "Halisane" Aidiyet Şuuru

Şiirin temel eksenini, Türklüğü biyolojik bir aidiyetin ötesinde, bedeli şehadet ve fedakârlıkla ödenmiş bir «şeref nişanesi» olarak tanımlamasıdır. Şair, alınıdaki kurşun yarasını bir «leke» olarak niteleyenlere karşı, bunun aslında namertçe sürünmektense erkekçe ölmeyi seçen bir yiğidin gülüşü olduğunu haykırarak, milli kimliğin sarsılmaz onurunu ortaya koyar. «Halisane Türk'üm ben, onun için suçluym» dizesiyle vurgulanan bu durum, bizim milli maçlarda, Kore ve Kosova'da bizzat tanık olduğunuz o derin şuurla birleşerek; Türklüğün bir "yük" değil, tarih boyunca haksızlığa boyun eğmeyenlerin taşıdığı asil bir karakter olduğunu anlatır.

2. İhanet, Yabancılaşma ve Toprağın İntizarı

Şiirde işlenen en sert tema, vatanın imkânlarıyla semirip ona sırt dönenlerin yarattığı «asıl leke» olan nankörlük ve ihanet sarmalıdır. «Dünkü yabancı bugün bu handa hancı» sitemiyle dile getirilen kültürel yabancılaşma, kendi öz değerlerine taşralı gibi bakan dalkavukların ve «ihanet oyununda peşrev çekenlerin» toplumsal hafızayı nasıl kirlettiğini gözler önüne serer. Toprağın kalbinden gelen o «Ey oğul, yazıklar olsun sana!» intizarı, bizlere bu kutsal vatanın ekmeğini yiyip de ona ihanet edenlerin, aslında mezardaki ecdadın kemiklerini sızlattığını hatırlatmaktadır. Bu toprakların her türlü nimetinden faydalanıp "Ben Türk değilim" diyerek ihanetini beyan edenler, Bozkurtların yurdunda çakallık yapmaya çalışan ve eninde sonunda bu toprağın ruhu tarafından dışlanacak olan yabancılaşmış zihinlerdir.

3. Tarihsel Süreklilik ve Kurtuluşun Sönmez Meşalesi

Şiir, Türklüğü Kürşad'ın kırk yiğidinden başlayıp bugüne ve geleceğe uzanan kesintisiz bir tarihsel süreklilik ve istiklal mücadelesi olarak ele alır. «Gökbayrak Albayrağa bir gün çizerken ufuk» dizesi, sadece Anadolu'nun değil, Türk dünyasının her köşesindeki (Kore'den Kosova'ya) ortak kader birliğini ve «biz» olma iradesini temsil eder. Bu irade, Montella gibi bu ruhu gönülden benimseyenlerin samimiyetiyle güçlenirken, şüheda neslinin varislerine her daim uyanık olma ve vazife

bilinci yüklemektedir. “Son kale” ve “son akın” vur-
gusuyla dile getirilen bu sönmez meşale; dalkavuk-
ların, devşirmelerin ve hainlerin oyunlarını bozacak
olan yegâne güçtür. Leke şiiri; mağdur olursa bile
meyus (ümitsiz) olunmaması gerektiğini, çünkü hü-
küm sırasının eninde sonunda bu aziz milletin sar-
sılmaz şuuruna ve tarihsel adaletine geleceğini müj-
delemektedir.

4. Şüheda Neslinin Vefa Borcu ve Sarsıl- maz İstikbal

Türklük bilinci; geçmişin şehadet mirası ile ge-
leceğin hürriyet ideali arasında kurulan sarsılmaz
bir köprüdür ve bu köprü ancak nankörlüğün her
türüsüne karşı dimdik duran bir “vefa hafızası” ile
ayakta kalabilir. Seul sokaklarında Türk bayrak-
larıyla ağlayan Korelilerin vefası ile bu toprakların
imkânlarıyla büyüyüp “Ben Türk değilim” diyerek
hıyanet peşrevine çıkanların nankörlüğü arasındaki
o keskin uçurum, milli hafızanın neyi koruması ge-
rektiğini açıkça göstermektedir. Şiirde de vurgulan-
dığı üzere, “Hüküm sırası Bozkurtların” olduğunda,
dünün yabancıasını handa hancı yapan gaffet perde-
leri yırtılacak ve asıl lekenin kurşun yarası değil, va-
tana duyulan sadakatsizlik olduğu tüm çıplaklığıyla
ortaya çıkacaktır.

Montella örneğinde gördüğümüz o gönüllü ai-
diyet ruhu ve milli maçlarda birleşen milyonların
feryadı, “ruhunun at koşturacağı” o büyük kurtuluş
gününe inanan şüheda neslinin sönmeyen meşale-
sidir.

Bu bağlamda Türklük, sadece bir aidiyet tanımı
değil; ihaneti gözünden tanıyan, “çakalların işini»
bozkurtların yurdundan silip atan ve istiklalini her
şeyin üzerinde tutan tavizsiz bir karakter inşasıdır.
Atilla Yılmaz’ın dizelerinde yankılanan o büyük ihtar,
bizlere bu toprakların hainleri asla sevmeyeceğini ve
hükümün ancak bu aziz milletin sarsılmaz şuuruyla
verileceğini yüksek frekanslı bir inanç ile sarsılmaz
bir kararlılıkla ilan etmektedir.

5. Kolektif Şuurun Zaferi ve Ebedi Aidiyet

Türklük, geçmişin şanlı hatıralarıyla bugünün
modern başarıları arasında örülen öyle bir gönül ba-
ğdır ki; bu bağ, ne dalkavukların dalkavukluğuyla
sarsılır ne de devşirme zihniyetlerin ihanetiyle ko-
parılabilir. Seul’de şahit olduğumuz o samimi vefa,
Kosova’nın mahzun duruşu ve milli maçlarda bir-
leşen milyonların o tek yürek hali; Türklüğün bir
ırk meselesinden ziyade, adalet ve hürriyet idealinde

buluşanların ortak “yaşam iradesi” olduğunu tescille-
mektedir. “Leke” şiirinin o sarsıcı finalinde de ihtar
edildiği gibi, ihanet oyununda peşrev çekenler bilme-
lidirler ki; bu toprakların bereketiyle semirip ona nan-
körlük edenler, tarihin şaşmaz adaleti ve şüheda nesli-
nin sarsılmaz bilinci karşısında erimeye mahkûmdur.

Montella’nın aidiyet beyanından ve bu anlam-
da kıymetli hatıralarımıza kadar uzanan süreç, «Ne
mutlu Türküm diyene» şiarının sadece bir söz değil,
bir milletin istiklal ve istikbal yemini olduğunu bir
kez daha bize kanıtlamaktadır. Bu bilinçle, asıl leke
olan vefasızlığı kökten silecek olan güç, yine bu mil-
letin kendi öz cevherinde ve sönmek bilmeyen tarih
şuurunda saklıdır. Şakaklardaki kanı bir gülüş, kur-
şun yarasını bir onur sayan bu aziz millet; hainlerin
oyunlarını bozacak, çakalları yurdundan kovacak ve
eccat sevgisiyle taşan o kahraman ruhuyla ebediyete
kadar bayrağını en yükseklerde dalgalandırmaya de-
vam edecektir.

6. Tarihin Şaşmaz Hükümü ve Sönmez İstik- lal Meşalesi

Nihayetinde Türklük; bir coğrafyaya hapsolma-
yan, aksine Kore’den Kosova’ya kadar her şehitlikte
ve her zafer nidasında yeniden doğan, “leke” tutmaz
bir vefa ve istiklal şuurudur. Bu aziz toprakların ek-
meğiyle beslenip ruhunu yabancı emellere satanların
ve “Ben Türk değilim” nankörlüğüyle ihanet peşre-
vine çıkanların unuttuğu temel hakikat; bu vatanın
sadece üzerinde yaşayanlarla değil, toprağın altında-
ki milyonlarca şühedanın intizarıyla korunduğudur.
Atilla Yılmaz’ın o gur sesinde yankılanan “Hüküm sı-
rası Bozkurtlarındır” ihtarında olduğu gibi, milli hafı-
za günü geldiğinde her nankörlüğü birer birer kayde-
decek ve asıl leke olan sadakatsizliği tarihin silinmez
sayfalarına mahkûm edecektir.

Milli maçlardaki her gol sevincinde hıçkırarak ağ-
layan o saf çocukların gözyaşı, bu vatanın bekçilerinin
asla uyumayacağını ve “kızıl itlerin” bu topraklar-
da barınamayacağını en berrak teminatıdır. Bizler
meyus (ümitsiz) değiliz, çünkü şüheda nesli olarak
biliyoruz ki bayraklar yere düşmeyecek, ruhumuz o
büyük hengamede her daim at koşturacak ve bu top-
raklar hainleri hiçbir zaman sevmeyecektir.

Türk milleti, her zaman “Türk gibi düşünerek”
eccadından aldığı fermanla, ihanet oyunlarını her
daim bozacak ve sönmez bir meşale gibi yanan bu
kültürel bilincini, her türlü lekeden arındırarak son-
suz bir gururla geleceğe taşıyacaktır.

Özün Sözü: HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN ŞİİR DÜNYASI

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

Giriş

İstanbul'da 12 Ocak 1905'te, doğan Hüseyin Nihal Atsız; 11 Aralık 1975'de İstanbul'da ölü (Hayatı hk. geniş bilgi için bkz. Öner 1977, Sertkaya 1987). Bilgin, düşünür, romancı, hikâyeci, makale yazarı, şair vs. olarak Türk kültürüne büyük hizmetler eden Atsız'ın yayımlanmış onlarca kitabı vardır (Öner 1977: 73-79). Kitapları incelendiği zaman, Atsız'ın pek çok cephesi olduğu görülecektir. Kelimenin tam anlamıyla aydın bir insan olan Atsız'ın bu yönleri üzerinde tek tek durulmalı, her cephesi ayrı ayrı incelenerek değerlendirilmelidir.

Türkçülük mücadeleleri ile büyük şöhret sahibi olan Atsız, bilim çalışmaları, makaleleri romanları ve hikâyeleri yanında şiir vadisinde de boy göstererek Türk şiirinin başarılı örnekleri arasında gösterilebilecek şiirler yazmıştır. Çeşitli dergilerde yayımlanmış 37 şiiri, "Yolların Sonu" adlı kitapta toplanarak 1946'da şiir severlere sunulmuştur (Atsız 1946).

Diğer eserleri gibi şiirleri de Cumhuriyet devrinin bütün nesilleri üzerinde bir heyecan kaynağı olan Atsız, çok mütevazı bir Türk büyüğüdür. Sözgelimi; Altan Deliorman'ın "Tanıdığım Atsız" adlı eserinde Hüseyin Nihal Atsız'ın mütevazı kişiliğini yansıtan bir anıya da yer verilmektedir. "Tanıdığım Atsız" adlı eserde belirtildiğine göre, Altan Deliorman ve arkadaşları, Haydarpaşa Lisesi'nde öğrenci iken, Peyami Safa, Nihat Sami Banarlı, Nezihe Araz, Fikret Baha Berke, Zeki Ömer Defne, Necati Sepetçioğlu gibi kişiler yanında Atsız'ın da katılmasını arzu ettikleri bir "Edebiyat Günü" düzenlemişler. Hüseyin Nihal Atsız'la görüşen Altan Deliorman: "-Dilediğiniz şiirinizi okuyun Hocam. Mutlaka hamasi olması şart değil" dediği zaman Atsız Hoca:

"-Canım, sen bunlara şiir mi diyorsun? Birkaç manzume işte. Okunacak nesi var ki" (1978: 131) demiştir.

Yazdığı üç-beş manzume kıvrıntısı ile kendini üstat şairler arasında gören "okumaz yazar" müteşairlerin davranışlarını gördükçe büyük Türkçü Atsız'ın bu mütevazı tavrına hayran kalmamak mümkün değil. Kanaatimizce, onun "Geri Gelen Mektup" başlıklı şiiri bile Türk şiirinin zirvelerine Atsız adını yazmaya yetecektir.

Şiir sanatı, güneşi zerreye, ummanı katreye sığdırabilme sanatıdır. Usta şair olabilmek için güneşi zerreye, ummanı katreye sığdırabilme başarısına ulaşmak gerekir. Her şiirde bu başarıyı göstermek elbette mümkün değildir. Hiç olmazsa bir şiiri, bu da mümkün değilse en azından bir berceste dizesi olan şairler, usta şairlerdir. Bu başarı için olağanüstü bir yetenek ve benzersiz bir birikim gerekir. Şiirin güzel ve kalıcı olabilmesi için şairin ilham kudretinin; sanat cevherinin bilim tornasından geçerek terbiye edilmiş olması gerekir. Şair, şiir tekniğine vakıf olduğu gibi kelimelerin gizli sırlarını, ahenklerini de keşfetmeli; şiiri üzerinde düşünmelidir.

Türkçü şair Hüseyin Nihal Atsız'ın şairlik yeteneği ve şiir tekniğiyle ilgili birikimi onun şiir alanında da güçlü bir temsilci olmasını sağlar. Hüseyin Nihal Atsız; güneşi zerreye, ummanı katreye sığdırabilen usta şairlerden biridir. Ahmet Bican Ercilasun'un şu görüşleri, Hüseyin Nihal Atsız'ın şairlikte de usta olduğu yönündeki düşüncemizi desteklemektedir:

"Şiir tarihimizi ve şiirimizin tekniğini çok iyi bilen bir insan olarak bu bilgisiyle içindeki sanat cevherini ve ülkü ateşini kaynaştırmış ve gerçekten orijinal, yer yer lirik ve heyecanlı şiirler yazmıştır. Onda divan ve halk şiirimizin estetiğini birleştiren kendine mahsus bir tertip buluruz. 'Ruh Adam'ın başındaki şiir tartışması şiirimizin teorisi üzerinde de derinliğine düşünülmüş olduğunu göstermektedir..." (1992: 8-19).

Şiirlerinin Şekil Yapısı

Şiirlerini, genellikle, Türk millî vezni olan hece ölçüsüyle yazmıştır. Hece ölçüsünün 7, 8, 11, 13 ve 14'lü kalıplarını kullanarak şiir dünyamıza başarılı örnekler sunmuştur. Aruz veznine de hakim olan Atsız, gazel ve kaside tarzında düzenlediği birkaç şiirinde de aruz ölçüsünü kullanmıştır. Hece ve aruz ölçülerini çok iyi bilen ve gerçekten başarılı şiirler yazan Atsız, "serbest vezin" olduğu ileri sürülen fakat serbest vezinle hiç ilgisi olmayan ahenk yoksunu manzume (!) yazanlara özenmemiş, öz kaynaklarından yararlanarak şiirlerini vücuda getirmiştir.

Gelenekli Türk şiiri nazım biçimlerine ve nazım türlerine uygun şiirler de yazan Atsız, bu şiirlerinde âşık tipinin çağdaş bir temsilcisi gibi ortaya çıkmakta, "içli ruhu ve karakteristik halk söyleyişi ile âşık tarzının en başarılı örnekleri" arasında sayılabilecek

şiiirler yazdığını göstermektedir.

“Âşık tarzı şiiir geleneğine uygun olarak yazdığı şiiirlerinin son dörtlüklerinde genel olarak geleneğe bağlı kalarak mahlas kullandığı görülen şair, bu şiiirlerinde soyadını (Atsız) taşırır. Böyle şiiirlerinde genellikle; a b a b, c c c b, d d d b; x a x a, b b ba, c c c a... şeklindeki kafiye örgülerini tercih ettiği de görülmektedir.

Âşık edebiyatı nazım şekillerinden “koşma” tarzındaki şiiirlerine, 25 Ağustos 1944’te yazdığı, “Sesleniş” adını taşıyan şiiir güzel bir örnektir. Bu şiiiri okurken, elinde sazıyla gurbet ellerde dolaşan, kuşlarla evine haber salan; duygu yüklü, bağıri yanık bir ozanı dinler gibi oluruz:

“Yalnızım, ne kadar aranıp dursam
Başucumda seni bulamıyorum.
Güneşten vazgeçip susuz olsam da
Seninle olmadan olamıyorum.
Şu yollar bilmem ki dağ mı, ova mı?
Gitsem bulur muyum kendi yuvamı?
Kuş! Yolun nereye? Bizim eve mi?
Sen götür, ben haber salamıyorum.
Her gece orda bir yaslanan mı var?
Sessizce kırpığı ıslanan mı var?
Uzaktan bana bir seslenen mi var?
Ne diyor? Sesini alamıyorum.
Acaba yaşlı mı kara gözlerin?
İçimde bir derin yara gözlerin...
Daldı mı uzak bir yere gözlerin?
Görmüyor, bilmiyor, bilemiyorum.
Günleri sayarım, geceler iner;
Beklerim geceyi, yıldızlar söner;
Gizli bir yaram var, durmayıp kanar;
Neresi? Bulup da silemiyorum.

Ulaşsa da sana yolların ucu
Varmağa yetmiyor Atsız ‘ın gücü
İçimde dururken bu kadar acı
Hâlâ yaşıyorum, ölemiyorum (Atsız 1990: 91-93)

Kimi kaynaklarda “nazım biçimi”, kimilerinde “nazım türü” olarak söz edilen varsağı, Farsak / Var-sak Türkmenlerine özgü bir türkü / ezgi türüdür.

Gelenekli Türk şiiiri ve âşık tarzı şiiir sanatı konusunda da derin bir bilgi birikimine sahip olduğu anlaşılan Hüseyin Nihal Atsız’ın, “Atsız” mahlaslı şu şiiiri başarılı bir varsağı örneğidir:

Erlık günü geldiğinde
Yiğitlere şan görünür
Yığın yığın harcanmağa
Nice yüz bin can görünür

Kopunca bir büyük savaş
Er tez gider, korkak yavaş
Yüreksiz akçayla aş
Erlere meydan görünür
Bir gün olur yılda, ayda
Birleşiriz hep Altay’da
Güz ayında, kurultayda
Başı börklü han görünür

Atsız der ki: Ne var canda?
Yatarız taze çimende
Rus’un adı her geçende
Gözlerime kan görünür (Atsız 1990: 105-106)
Hüseyin Nihal Atsız tarafından çağdaş bir âşık / ozan edasıyla oluşturulan akıcı ve etkileyici bu şiiirde, yüzyıllar öncesinde yaşamış yürekli bir ozanın kopuz eşliğinde söylediği yiğitçe söyleyişlerini duyar gibi oluruz. Âşık tarzı şiiirlere yeni konular ekleyen, geleneği yenileyen çağdaş bir âşık / ozandır bu yönüyle Atsız.

Ahenk Unsurları

Süsten ve özentiden uzak bir üslûbu olan Atsız’ın şiiirleri berrak bir ırmaktan akan coşkun bir ahenk demetidir. Büyük bir ülkünün, emsalsiz bir sevdanın verdiği coşkun heyecan, bu heyecanın kucakladığı kuvvetli bir romantizm, Atsız’ın akıcı, duru ve lirik üslûbunu daha da güzelleştiren temel unsurlardır.

Gelenekli Türk şiiirindeki ahenk unsurlarının başında kafiye, ayak ve yinelemeler yer alır. Atsız’ın da gelenekli Türk şiiiri özellikleri taşıyan şiiirlerinde kafiye, redif, ayak gibi ahenk unsurlarından yararlanır. Atsız’ın şiiirlerinde her türlü kafiyei görmek mümkündür. Özellikle zengin kafiye, cinaslı kafiye ve tunç kafiye gibi kafiye çeşitlerine ahenk unsuru olarak başvuru olduğu görülmektedir.

Cinaslı kafiye örnekleri:

Çiğerlerin sönüyorken Tanrı’yı andın
Tasa etme, gerçekleşir mukaddes andın (Atsız 1990: 47)

Gözümüzde bir hasret parlayarak düşünce
Toprak ana elbette bize açar kolunu
Onun kadar düşünmez bizi hiçbir düşünce
Kendi koynunda saklar can veren her oğlunu (Atsız 1990: 16)

Zengin kafiye örnekleri:

“Karışınca gövdem yurdun topraklarına
Ruhum uçar ırkımızın bayraklarına” (Atsız 1990: 48)

“Kalem, fırça, mermer nedir? Birer oyuncak!
Şaheserler süngülerle yazılır ancak!” (Atsız 1990: 31)
Tunç kafiye örnekleri:

“Çelik zırlı kartallar: göklere saldı...
Fakat zafer sizin ie;r; söz ve masaldır...”

....

Tanıyoruz Atilla'dan beri Germani
Farklı mıdır Prusyalı yahut Ermeni?

.....

Arnavudu yendim diye kendini avut
Yiğit Türkle bir olur mu soysuz Arnavut?” (Atsız
1990:32)

“Gömdüm kara topraklara melekten iyi,
Perilerden nazlı, güzel bir sevgiliyi” (Atsız 1990: 21)

Öne Çıkan Konular

Fikirsiz şiir yapma çiçeğe benzer. Ne insan koklar, ne bülbül ağlar, ne de arı öz toplayıp bal yapar. Türkçülük vadisinin doyumsuz pınarlarından kanarak şiir ülkesine ölmez eserler hediye eden Atsız, fikirlerini, ülkülerini, çilelerini şiirlerine nakşetmiştir.

Çile çekmeden şiir yazılmaz. Atsız da böyle düşünüyor:

“Şair neden gani çeker?

Şiir yaratmak için” (Atsız 1990: 19)

“Tarihî bir romantizm ve destanlar devrinin esrarlı dünyasından süzülen büyük Türkçü, daha çok vatan, Türklük, Türkçülük, Turancılık, ülkü ve kahramanlık temalarını işlemiştir. Ayrıca ölüm gurbet ve aşk da onun şiirlerinde işlediği konular arasındadır.” (Öner 67-78)

Atsız'ın şiirlerinde gurbet duygusu önemli bir yer tutar. Atsız, hayatı boyunca çok çile çekmiştir: gurbete çıkmamış adeta zorla yollanmıştır. Korkusuzluğu, yiğitliği başına işler açmış, en çok yardım ettiği kimselerden bile zaman zaman zarar görmüştür. Öyle ki bir gurbete yeniden yollanırken belki bir kişinin bile uğurlamaya gelmeyeceği düşüncesindedir:

Bugün yollanıyorken bir gurbete yeniden

Belki bir kişi bile gelmeyecektir bize

Atsız gurbetten döneceğinden emin değildir. Gurbet, dönüşü belirsiz olup, kucağına düşenleri yıpratır, tüketen bir meçhuldür. Atsız, çektiği çilelere evdeşini şahit göstermekte, oğluna şöyle seslenmektedir:

“Annemi konuştur getirip dile;

Anlatsın nasıldı çektiğim çile.

Gurbette tükenip dönmesem bile

Unutma oğlum hiç, beni unutma!” (Atsız 1990: 65)

Atsız'a göre, bir insan dünyada her şeyden el çekse bile bayrağını, ırkını, geçmişini unutmamalıdır:

“Mezarı olursa koy birkaç çiçek,

Babanın rüyası olunca gerçek.

İstersen dünyada her şeyden el çek;

Bayrağı, ırkını, dünü unutma!” (Atsız 1990: 65)

“Atsız, şiirlerinde her vesile ile ülküye olan bağlılık ile beşerî aşkı mukayese eder. Bu, mutasavvıfların ilâhî aşkla beşerî aşkı karşılaştırmasına benzer. Toprak-mâzi şiirinde: ‘Sevgiliden sevgili bir mefkûre vardır.’ diyor Atsız, ülküyü daima beşerî aşktan üstün tutar. Ona göre âşık için sevgili neyse ülkü için de mefkûre odur. “Yakarış” başlıklı şiirinde sevgiliye benzetilen mefkûre “Tanrı Dağı” ile simgeleştirilmiştir:

Âşık nasıl bulursa iç açan serin bir su

Sevdiği bir güzelin som yalaz dudağında

Sönecektir bizim de gönlümüzün tamusu

Tanrıların gezdigi yüce Tanrı dağında” (Ercilasun 1987: 92-93)

“Ülküler, gerçekle hayalin karışmasından doğmuş olan, düne bakarak yarını arayan, milletlere hız veren ve uğrunda ölünen büyük dileklerdir. Bir topluluktan ortak ülküyü kaldırırsın, insanların hayvanlaştığını görürsünüz” diyor Atsız, bir şiirinde:

“Ülkü denen nazlı gelin erde şan ister

Büyük devlet kurmak için büyük kan ister”

dizeleri ile ülkünün gerçekleşmesi için gerektiğinde ölümün göze alınmasının şart olduğunu belirtir. O'na göre, milletler ölebildikleri nispette yaşama hakkına sahiptirler.

21. yüzyıl Türk asrı olacaktır. Bu söz son yıllarda, bazı devlet adamları tarafından da sık sık ifade edilmektedir. Turan'ın gerçekleşmesi için gerekirse savaşmaya, kanlarımızı sebil etmeye hazır olmamız gerekir. Bozkurt gibi, kartal gibi savaşmadan ülkü denen nazlı geline kavuşulmaz. Atsız, günümüze seslenmektedir:

“Kayalara çarpmalıdır korkunç türküler!

Dalmalıdır gövdelere çelik süngüler!

Sert dipçikler ezmelidir nice başları!

Ecel kuşu ayırmalı arkadaşları!

En yiğitler serilmeli en önce yere

Kızıl kanlar yerde taşıp olmalı dere” (Atsız 1990: 33)

Atsız ve Atsız gibi Türkçülüğe gönül veren aydınların 1940'lı yıllarda ettiği Türkçülük tohumları yeşermeye başlamıştır. Bugün Türkiye ile beraber yedi bağımsız Türk Cumhuriyeti'nin bayrakları hürce dalgalanmaktadır. Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bağımsızlıklarına kavuşmuş, bu ülkeler, bağımsızlıklarını henüz kazanamamış diğer Türk boylarına da umut ışığı olmuştur. “Turan rönesansı çiçek açmak” üzeredir. Atsız, Tanrı

Dağlarından doğrulup yeryüzüne bir bakarsa ülkülerinin gerçekleşmekte olduğunu görecektir ve ruhu şad olacaktır:

“Toprak ana uyuturken koynunda biz
Yarınkiler biçecektir ektiğimizi

Yeşermesi ektiğimiz tohumun hakkıdır
İşte o gün ruhlarımız şad olacaktır!..”

Hayatın felsefeyle, ilimle anlatılamayacağını söyleyen Atsız, rahat yatakta ölmenin bir çile, bir dert olduğu inancındadır. Toprak ana yurdu yaşatmak için can veren kahramanlara, kucak açar:

“Tasa mıdır yakarsa bir kurşun kalbimizi?
Ne çıkar süngülerle delinirse bağrımız?

Bu kurşunlar, süngüler öldüremezler bizi
Belki diner onlarla ezeli kalp ağrımız

Gözümüzde bir hasret parlayarak düşünce,
Toprak ana elbette bize açar kolunu

Onun kadar düşünmez bizi hiçbir düşünce,
Kendi koynunda saklar can veren her oğlunu

Yurt ve şeref uğruna sen seril de toprağa
Varsın hiçbir dudakta anılmasın er adın!

Kan sızarak göğsünden huzuruna varınca,
İstirabı denecek belki o gün Kür Şad'ın

Gam mı ceylan gözlüler bizlere yâr olmazsa
Yeter ki kılıçlarla süngüler yâr olmalı.

Rahat yatakta ölmek sanki değil mi tasa,
Savaş ve er meydanı bize mezar olmalı” (Atsız 1990:

10)

Savaşları, türküleri, yasalarıyla; zaferleri, bozgunları, tasalarıyla, ırkın yarattığı bir şaheser olarak tarif ettiği mazi, Atsız'ın şiirlerinde önemli yer tutar:

Arkasında olmasaydı şanlı bir mazi
Bu millettten çıkar mıydı bir büyük Gazi?

Kara toprak yine bizden gıda almasa
Kalır mıydı aramızda bir türe, yasa?

Mazi bizim atamızdır, toprak anamız,
Biri bizi yetiştirir, biri verir hız.

Bu toprağa nasıl dersin kara bir ölü
Ki bağrında bütün şanlı ecdat gömülü” (Atsız 1990: 25)

Bir ilâhî kaynaktan beslenen dava elbette zafere kavuşur. Yaratıcı Yüce Tanrı her şeyi görüp gözetendir: kutlu ülküleri olan kullarına yardım eder. Atsız'ın şiirlerinde Tanrı inancı da

mühim yer tutar;

“Bir çığ gibi yürürsün bir lâhza durmaksızın,
Bir ilâhî kaynaktan geliyor çünkü hızın” (Atsız 1990: 80)

“Ciğerlerin sönyürken Tanrı'yı andın;
Tasa etme, gerçekleşir mukaddes andın

....

Ulu Tanrı birgün elbet bizi yarlıgar
Bütün dünya sağırlaşsa o bizi dinler,
Onun rahmet denizinde ruhlar serinler” (Atsız 1990: 47)

Ölümden öte gerçek yoktur. Bir başka hayat, başka bir cihan özleyen Atsız'ın şiirlerinde ölüm duygusu da önemli yer almıştır;

“Üç ömre bedel kırk yedi yıl gün gibi geçti
Dünyadaki zevke dedim: Yok kadar azmış

Bir başka hayat, başka cihan özlüyorum ben
Bildim ki ölümden öte gerçek olamazmış...” (Atsız 1990: 125)

Sonuç

Hüseyin Nihal Atsız'ın Türk Dünyası kadar geniş, zengin ve renkli bir şiir dünyası olduğu, şiirlerinin büyük bölümünde âşık tarzı şiir geleneğinden çizgiler bulunduğu rahatlıkla söylenebilir.

Bugünkü Türk gençliğine Atsız'ı, Atsız'ın duygu ve düşünce dünyasını öğretmek millî bir görevdir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından liselerde okunması zorunlu tutulan temel kitaplar arasına Hüseyin Nihal Atsız'ın eserleri de mutlaka alınmalı, yeni nesiller bu örnek şahsiyeti eserleriyle tanımalıdır.

Türkçülük fikrinin en büyük mimarlarından biri olan Hüseyin Nihal Atsız'ın gönül burçlarına diktığı Türkçülük bayrağı dalgalandıkça Atsız da unutulmayacaktır.

Kaynaklar

Atsız, Hüseyin Nihal, 1946, Yolların Sonu, İstanbul.

Deliorman, Altan, 1978, Tanıdığım Atsız, İstanbul.
Ercilasun, Ahmet Bican, 1987, “Atsız Şiirlerinde Ülkü”, Nihal Atsız, (hzl. Osman Fikri Sertkaya), Ankara.

Ercilasun, Ahmet Bican, 1992, “Atsız'a Dair”, Bizim Ocak, yıl 9, S. 105, Ankara.

Öner, Sakin, 1977, Nihal Atsız, İstanbul.

Sertkaya, Osman Fikri, 1987, Nihal Atsız, Ankara.

TÜRKLÜĞÜN DİRİLİŞİ

-Türkçü üstat Hüseyin Nihal Atsız'la sohbet-

At/sızını...

Yüreğinden at sızını!

Yaşadıkça yaşat ey Türk;

Yüreğinde Atsız'ını...

Maziden bu güne çağlar bir nehir

Dirilecek elbet o şanlı devir

Yüce Türk milleti olur mu esir?

Kalır mı Türk yurdu Oğuz, Kürşatsız?

Bu dünya gönlüme dar Nihal Atsız!

Millî davalarda gönüller birlik

Birlikle oluşur dirlik, esenlik

İşlenir ruhlara aşk mekik mekik

Kalır mı Türk yurdu Oğuz, Kürşatsız?

Hürriyet en güzel yâr Nihal Atsız!

Damarlarda Türklük, kalplerde iman

Sevdası Türklüğün derdine derman

Sıyrılır dağların başından duman

Kalır mı Türk yurdu Oğuz, Kürşatsız?

Sesimiz daha da gür Nihal Atsız!

Bir selâm gönderdik Satuk Buğra'ya

Akınımız yakın kızıl elmaya!

Adalet gelecek bütün dünyaya

Kalır mı Türk yurdu Oğuz, Kürşatsız?

Sen de kıratını sür Nihal Atsız!

Tuna boylarında hürriyet aşkı

Uluğ Türkistan'da milliyet aşkı

Büyür yüreklerde memleket aşkı

Kalır mı Türk yurdu Oğuz, Kürşatsız?

Sevda gönüllerde nur Nihal Atsız!

Coşturur elbette damarda kanı

Ülkü heyecanı, aşk heyecanı

Kucaklar gönlümüz bütün turanı

Kalır mı Türk yurdu Oğuz, Kürşatsız?

Milletçe ülkemiz bir Nihal Atsız!

“Yolların Sonu”nda değiliz yalnız

Dur / bilmez bu aşkla kazanırız hız

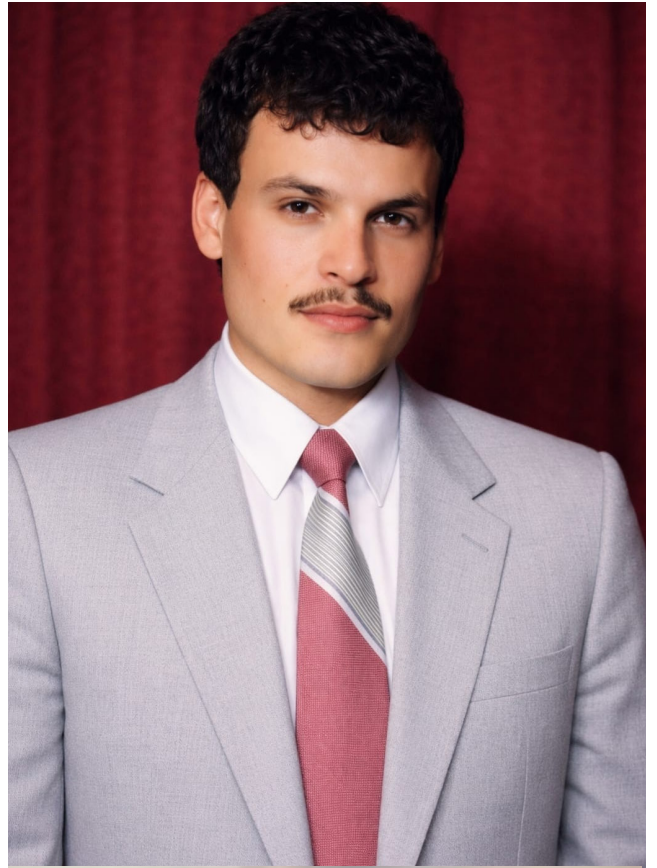
İstiklâl simgesi gökte ay-yıldız...

Kalır mı Türk yurdu Oğuz, Kürşatsız?

Kutlu dirilişi gör Nihal Atsız!

Sorgun, 24.11.1989

OZANTÜRK (Bayram DURBİLMEZ)

II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA NURİ PAŞA'NIN DEVLET BAĞLANTILI TÜRKÇÜLÜK FAALİYETLERİ

Mehmet BİLGEHAN

Giriş

Konumuz "II. Dünya Savaşı", Batı Avrupa'nın dar sokaklarından uçsuz bucaksız Rus steplerine, Kuzey Afrika'nın kavurucu çöllerinden Güneydoğu Asya'nın balta girmemiş ormanlarına ve Atlantik'in hırçın sularından Pasifik'in derinliklerine kadar uzanan, karada, havada ve denizde topyekûn bir yıkım tablosu çizmiştir (Booth, Walton, 2013: 9). Bu küresel infilak, yalnızca sınırların fiziksel olarak yeniden çizildiği bir çatışma değil, aynı zamanda ulusların kendi kaderlerini tayin etme hırsının ve stratejik manevraların en keskin sınavı haline gelmiştir.

Tarihin en büyük askerî mücadelesi olarak namını muhafaza eden II. Dünya Savaşı; beş kıtadan asker ve sivilere girdabına çekerek yaklaşık 50 mil-

yon can kaybıyla sonuçlanmış, insanlık tarihinin gördüğü en trajik ve devasa yıkım olarak kayıtlara geçmiştir.

Bu küresel fırtına, sadece orduların çarpıştığı bir saha değil, aynı zamanda imparatorlukların birer birer dağıldığı, köklü ulusların çöküşün eşğine geldiği ve dünya düzeninin radikal bir biçimde yeniden inşa edildiği bir dönüm noktasıdır.

Savaşın yarattığı bu jeopolitik boşlukta eski güç dengeleri yerle bir olurken, modern tarihin seyrini değiştirecek yeni süper güçlerin yükselişi ve dehşetengiz atom silahlarının icadı, insanlığı hem teknolojik hem de ahlaki bir uçurumun kenarına sürüklemiştir.

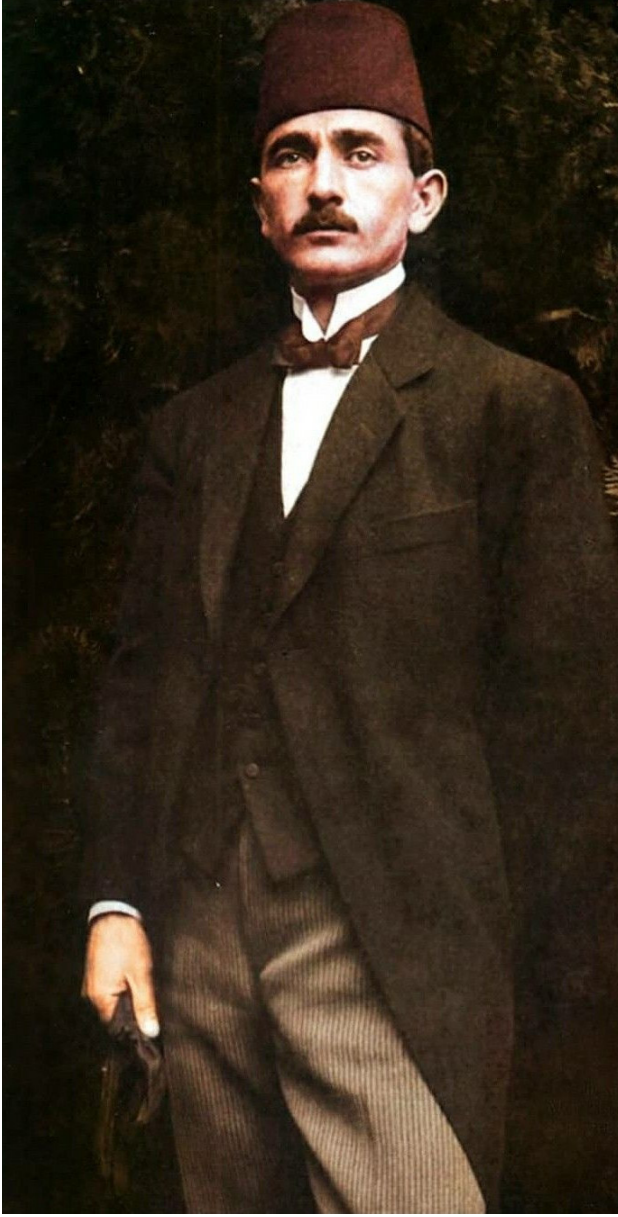
Milyonlarca insanın kaderini tayin eden bu kaos, medeniyetin üzerine karanlık bir gölge gibi çöken eşi görülmedik bir soykırım girişimiyle vicdanlarda derin yaralar açmış ve insan onurunun en ağır sınavlarından birine dönüşmüştür.

Bu dönemde dünya tarihinin en acı ve sistematik soykırımlarından biri, Stalin dönemi boyunca Türk topluluklarına karşı yürütülen imha ve sürgün politikalarıdır.

Küresel kamuoyunun hafızası daha çok Almanya'daki soykırıma odaklansa da, Doğu'da Türk varlığına yönelik gerçekleştirilen bu kıyım, kapsama alanı ve vahşeti bakımından insanlık tarihinin en karanlık sayfalarından birini teşkil eder.

Stalin'in demir yumruğu altında Kırım'dan Kafkasya'ya kadar uzanan geniş topraklarda yüz binlerce Türk, vagonlarda, açlık grevlerinde ve toplama kamplarında can vermiştir. Sistematik açlık ve zorunlu göçlerle harmanlanan bu süreç, Türk dünyasının demografik ve kültürel dokusunu kalıcı olarak yaralamayı hedefleyen planlı bir cinnettir.

Batı merkezli tarih yazımının gölgesinde kalan bu gerçekler, bugün adaletli bir tarih bilinci oluşturmak isteyen her vicdanlı birey için yüzleşilmesi gereken mutlak bir hakikattir. Stalin eliyle gerçekleştirilen bu kıyım, insanlık tarihinin en trajik ve en az konuşulan büyük soykırımı olarak hafızalardaki yerini korumaktadır.

Savaşın her bir cephesi, sadece stratejik birer mevzi değil, aynı zamanda eski dünyanın küllerinden yeni ve belirsiz bir istikbalin doğuşuna tanıklık eden sancılı bir doğumhaneler gibidir.

Gökyüzünden yağın ateşin ve okyanusların derinliklerinden gelen tehditlerin ortasında, devletlerin bekası artık sadece kaba kuvvetle değil, bu yenedünya düzeninde kapılacak stratejik mevkilerle ölçülür hale gelmiştir. Teknolojinin öldürme sanatındaki bu korkunç ilerleyişi, insanlık tarihindeki tüm eski savaş kurallarını hükümsüz kılarak, topyekûn imha kavramını dünyaya taşımıştır.

Bu karanlık tabloda, yükselen ideolojilerin ve sönen hayatların yarattığı zıtlık, savaşın sadece bir yıkım aracı değil, aynı zamanda modern dünyanın genetik kodlarını değiştiren bir katalizör olduğunu göstermektedir.

Şehirlerin harabeye döndüğü, sınırların her gün yeniden çizildiği bu dönemde, insanlık kendi yarattığı yıkımın büyüklüğü karşısında dehşete düşmüş ve barışın kıymetini en acı tecrübelerle öğrenmek zorunda kalmıştır.

Küresel ölçekte yaşanan bu devasa altüst oluş, her ulusun kendi içindeki dinamikleri tetiklerken, stratejik zekânın ve millî çıkarların en karmaşık denklemlerle çözülmesini zorunlu kılmıştır. Nihayetinde, imparatorlukların dağılmasına, yeni güçlerin doğuşuna ve atomik bir çağın başlamasına neden olan bu dehşet verici süreç, dünya tarihinin tozlu sayfalarında silinmesi imkânsız, kanla yazılmış bir epik trajedi olarak kalmıştır.

II. Dünya Savaşı, getirdiği yıkım ve dönüştürdüğü sistemlerle, insanlığın sadece geçmişini değil, bugününü ve yarınını da şekillendiren en radikal ve acımasız tecrübe olma vasfını sürdürmektedir (Booth, Walton, 2013: 9).

I. Nuri Paşa'nın Tarihsel Kişiliği ve Askerî Arka Planı

Böylesine devasa bir kaosun ortasında, Türk dünyasının istiklali ve birliği idealine hayatını adan Nuri Paşa, savaşın sunduğu riskli fırsatları bir satranç ustası edasıyla değerlendirerek devlet destekli Türkçülük faaliyetlerini tarihin en kritik dönemlerinden birinde sahneye koymuştur.

Savaşın şiddeti kıtaları aşarken, Paşa'nın zihninde şekillenen vizyon, Anadolu'nun sınırlarını aşarak esaret altındaki soydaşların hürriyetine odaklanan bir jeopolitik uyanışın habercisidir.

Berlin'den Ankara'ya uzanan diplomasi koridorlarında yankılanan bu adımlar, cephelerdeki top seslerinin gölgesinde, Türk milletinin tarihsel mirasını koruma gayesiyle atılan sarsılmaz temelleri temsil eder.

Modern harp teknolojilerinin dehşet saçtığı bu karanlık devirde, milliyetçi bir aksiyon insanı olarak beliren Nuri Paşa, askeri dehasını ve siyasi nüfuzunu, Türk birliği mefkûresini devletin stratejik

derinliğiyle harmanlamak için seferber etmiştir.

Doğu Cephesi'ndeki her sarsıntı, onun planlarında Kafkasya ve Orta Asya'nın geleceğine dair bir umut ışığına dönüşmüş, Türkçülük ülküsünü romantik bir hayalden öteye taşıyarak reel politığın sert zeminine oturtmuştur.

Göklerdeki çelik fırtınaların ve okyanuslardaki devasa donanmaların çarpıştığı bu amansız süreçte, Paşa'nın yürüttüğü faaliyetler, Türkiye'nin denge politikasının en hassas ve en cesur damarını oluşturmuştur.

Her bir diplomatik temas ve her bir gizli görüşme, savaşın küresel ölçekteki trajedisine rağmen Türk dünyasının onurlu bir yer edinme mücadelesinin estetik birer nişanesi olarak tarihe kaydedilmiştir. Coğrafyanın her bir köşesinde süregelen bu devasa kara, hava ve deniz savaşları, aslında Nuri Paşa gibi idealistler için büyük Türk coğrafyasının kaderini tayin edecek devasa bir altüst oluşun sahnesidir.

Savaşın ateş çemberi bütün dünyayı kuşatırken, devlet mekanizmasıyla eklemlenen bu stratejik Türkçülük hamleleri, belirsizliğin ortasında milli bir pusula vazifesi görerek dönemin siyasi hafızasına silinmez bir imza atmıştır.

1.1. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Nuri Paşa'nın Askerî Kariyeri

Nuri Paşa, Osmanlı Devleti'nin son demlerinden Cumhuriyet'in kuruluşuna uzanan fırtınalı süreçte, Enver Paşa'nın kardeşi olmanın ötesinde, kendi askeri dehası ve sarsılmaz iradesiyle temayüz etmiş müstesna bir şahsiyettir.

Resmî rütbesi kaymakamlık mertebesinde kalsa dahi, gerek Türk gerekse Azerbaycan sahasında gönüllere nakşedilen "Paşa" unvanı, onun rütbelerin çok fevkinde bir tarihî hüviyete sahip olduğunu perçinlemektedir.

Bu makalenin odağını teşkil eden Nuri Paşa, askerî üniformayı giydiği 1909 yılından itibaren imparatorluğun can çektiği her cephede bir uç beyi gibi görev yaparak millî hafızada silinmez bir iz bırakmıştır.

1911'de Trablusgarp'ın yakıcı kumlarında İtalyanlara karşı verilen gerilla mücadelesinden Balkan Harbi'nin hazin ricatına, Cihan Harbi'nin devasa yangınından İstiklal Harbi'nin mukaddes kıyamına

kadar her safhada onun azmine rastlamak mümkündür. O, sadece bir strateji uzmanı değil, aynı zamanda çöken bir devrin enkazı altında dahi istikbalin tohumlarını ekmeye çalışan bir aksiyon adamı olarak tarihin akışına yön vermiştir.

Askerî hayatı boyunca kazandığı her başarı, Osmanlı'nın son dönemindeki trajik çöküşün getirdiği acılarla harmanlanmış ve onu daha büyük bir mefkûreye, Türk dünyasının bekasına hazırlamıştır.

Trablusgarp'tan Kafkasya'ya uzanan bu geniş coğrafyada dökülen her damla ter, Nuri Paşa'nın şahsında vücut bulan devlet geleneğinin ve milliyetçi duruşun bir tezahürüdür. Onun savaş meydanlarında tecrübe ettiği her bozgun ve her zafer, II. Dünya Savaşı konjonktüründe sergileyeceği Türkçülük faaliyetlerinin ideolojik ve pratik altyapısını ilmek ilmek dokumuştur.

Mücadelesi boyunca çektiği her sıkıntı, onu bir imparatorluk subayından öte, sınır tanımayan bir Türk birliği savunucusuna dönüştürerek şahsi kaderini milletin kaderiyle birleştirmiştir.

Azerbaycan topraklarında "Nuru Paşa" olarak yankılanan ismi, aslında bir halkın kurtuluş ümidiyle özdeşleşmiş ve resmî belgelerin kuru dillerini aşan bir efsaneye dönüşmüştür.

Nuri Paşa, askerlik hayatına sığdırdığı bu bitmek bilmeyen muharebeler silsilesiyle, imparatorluğun son şahidi ve yeni kurulacak Türk dünyası vizyonunun en ateşli mimarlarından biri olarak tarih sahnesindeki yerini tahkim etmiştir.

Askerî hayatının her evresi bir varoluş mücadelesi olan Paşa, bu birikimiyle II. Dünya Savaşı'nın kaotik ortamında Türkçülük ülküsünü devletin stratejik çıkarlarıyla birleştirecek yegâne isim haline gelmiştir.

1.2. Türkçü Kimliğinin İdeolojik Temelleri

Nuri Paşa'nın tarihsel portresini tamamlayan en mümtaz vasfı, hayatının her safhasına sirayet eden sarsılmaz ve ateşli bir Türkçü kimliğe sahip olmasıdır. Onun bu fikrî duruşu, dar kalıplara hapsolmuş bir etnik taassuptan ziyade, Türk dünyasının kültürel ve siyasi birliğini hedefleyen kucaklayıcı bir vizyonun tezahürüdür.

Nuri Paşa, davasına olan derin bağlılığına rağmen hiçbir dönemde ırkçılığın karanlık dehlizlerine

sapmamış, milliyetçiliğini daima insani ve stratejik bir zeminde muhafaza etmeyi bilmiştir.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin en nüfuzlu isimlerinden biri olan ağabeyi Enver Paşa'ya olan sarsılmaz bağlılığı, onun devlet geleneğine ve hiyerarşisine olan saygısını hiçbir zaman gölgelememiştir.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte değişen siyasi konjonktürde, eski rejimin güçlü bir figürü olmasına karşın, Atatürk'e ve onun çalışma arkadaşlarına karşı en küçük bir muhalif hareketin içinde yer almaması, onun vatanperverliğinin ne denli saf olduğunu kanıtlar niteliktedir.

O, şahsi ikbal ya da iktidar hırsı gütmek yerine, enerjisini ve birikimini yeni Türk devletinin bekası ve Türk dünyasının istiklali yolunda harcamayı bir vazife addetmiştir. Milli Mücadele'nin zorlu günlerinden Cumhuriyet'in inşasına kadar geçen süreçte

sergilediği bu vakur duruş, ideolojik farklılıkların vatan savunması söz konusu olduğunda nasıl ikincil kaldığının en asil örneğidir.

Paşa'nın siyasi ahlakı, devletin ali menfaatlerini her türlü grup aidiyetinin üzerinde tutan bir olgunlukla şekillenmiş ve onu Türk siyasi tarihinin en güvenilir aktörlerinden biri kılmıştır. Kendi mefkûresine olan sadakati ile devletine olan sadakati arasında kurduğu bu hassas denge, onun karakterindeki yüksek disiplini ve milliyetçi öğretisindeki derinliği simgeler.

Fikir dünyasındaki Türkçü ateşi, Cumhuriyet'in kurucu kadrolarına duyduğu hürmetle birleştiren Nuri Paşa, ayrıştırıcı değil birleştirici bir figür olarak toplumsal hafızada yer edinmiştir.

Dönemin sert siyasi rüzgârlarına ve geçmişten gelen güçlü bağlarına rağmen, yeni düzenin aley-

hinde tek bir söz etmemesi, onun şahsi hırslardan arınmış, idealist bir dava adamı olduğunu bir kez daha tescillemektedir.

Nuri Paşa'nın siyasi kişiliği; ırkçılıktan uzak, devletine sadık ve Türk birliği idealine adanmış bir ömrün, Cumhuriyet'in sarsılmaz temelleriyle uyum içinde yaşanmış onurlu bir özetidir.

II. Cumhuriyet Döneminde Sanayileşme ve Millî Savunma Vizyonu

2.1. Nuri Paşa'nın Silah Sanayiciliği ve Millî Savunma Girişimleri

Nuri Paşa'nın tarihsel portresindeki en devrimci yön, askerî üniformasını çıkardıktan sonra büründüğü vizyoner silah sanayicisi kimliği ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında millî savunmanın temellerini atan girişimci ruhudur. O, kurduğu demir eşya, silah ve mühimmat fabrikalarıyla yalnızca bir iş insanı değil, aynı zamanda genç Cumhuriyet'in sanayileşme hamlesinde stratejik bir özel sektör devinin mimarı olarak öne çıkmıştır. Bu sanayileşme ideali, dışa bağımlılığı kırmayı amaçlayan bir istiklal mücadelesinin iktisadi sahneye taşınmış en somut ve cesur tezahürüdür.

Araştırmacı ruhunu, bitmek bilmeyen çalışma azmiyle harmanlayan Paşa, teknik imkânsızlıkların hüküm sürdüğü bir dönemde modern üretim tekniklerini Anadolu topraklarına taşıma başarısını göstermiştir. Mücadeleci karakteri sayesinde, bürokratik engellerden hammadde sıkıntılarına kadar her türlü zorluğu birer basamağa dönüştürerek, Türk mühendisliğinin ve emeğinin gücünü dünyaya kanıtlamıştır.

Onun fabrikalarından çıkan her bir mühimmat, sadece birer savunma aracı değil, aynı zamanda Türk milletinin kendi kendine yetme iradesinin ve teknolojik bağımsızlığının çelikten birer nişanesidir. İşine duyduğu tutku ve detaylara verdiği önem, onu döneminin çok ilerisinde bir endüstriyel vizyoner yaparak, savunma sanayiinde yerli ve millî bir ekolün doğuşuna öncülük etmesini sağlamıştır.

Nuri Paşa, cephelelerde kazandığı askerî tecrübeyi üretim tezgahlarının başına taşıyarak, ordunun ihtiyaçlarını bir kurmay titizliğiyle analiz etmiş ve bu ihtiyaçları karşılayacak inovatif çözümler üretmiştir. Her yeni yatırımında ve geliştirdiği her

yeni teknolojiye, Türk sanayisinin küresel rekabette yer edinebileceğine dair sarsılmaz bir inancı temsil ederek çevresine ilham kaynağı olmuştur.

Sektöründeki bu öncü rolü, onu sadece bir fabrikatör değil, aynı zamanda bir kalkınma kahramanı ve Türk ekonomisinin millileşme sürecindeki en dirençli kalelerinden biri haline getirmiştir. Cumhuriyet'in üretim seferberliğine kattığı bu dinamizm, Paşa'nın ismini askerî başarılarının yanına bir de sanayi dehası olarak altın harflerle yazdırmıştır. Sonuç olarak, Nuri Paşa'nın silah sanayiciliği; sarsılmaz bir karakterle yoğrulmuş, araştırma ve azimle taçlandırılmış, Türk savunma sanayininin tarihsel derinliğini belirleyen en kritik yapı taşıdır (Karaköse, 2010. V).

2.2. Sanayi Gücü ile Türk Dünyası İdealinin Bütünleşmesi

Nuri Paşa, Cumhuriyet'in sanayileşme hamlesiyle özdeşleşen fabrika ve üretim süreçlerinin yoğun mesaisi içinde dahi, gönül bağıni koparmadığı Türk dünyası ile olan stratejik ve kültürel ilişkilerini daima canlı tutmuştur. Onun bu duruşu, sadece bir sanayici profili çizmekle yetinmeyip, ekonomik gücünü ve teknik imkânlarını büyük Türk coğrafyasının hürriyeti yolunda birer araç olarak konumlandırma iradesinin yansımasıdır. Makalenin bu bölümünde ele alınan Nuri Paşa, üretim tezgahlarının gürültüsü arasında bile esaret altındaki soydaşlarının sesini duymaya devam ederek, Türk dünyasının bağımsızlığına olan sarsılmaz inancını ve ümidini hiçbir zaman yitirmemiştir.

Fabrikalarındaki her çarkın dönüşünde milli bir kalkınmanın yanı sıra, sınırların ötesindeki kardeş toplulukların hürriyetine kavuşacağı günün hayalini kurmuş ve bu ülküyü şahsi ikbalinin üzerinde bir mukaddes emanet gibi taşımıştır. Siyasi ve askerî baskıların, hatta uluslararası dengelerin en hassas olduğu dönemlerde bile, Türk birliği mefkûresinden taviz vermeyerek bu idealin ateşini hem kendi ruhunda hem de çevresinde diri tutmayı başarmıştır.

O, demiri döverken aslında bir milletin istikbalini de şekillendirmekte, sanayi dehasını esaret altındaki toprakların özgürlük mücadelesine ilham verecek bir direnç noktası haline getirmektedir. Mücadelesi boyunca karşılaştığı hiçbir engel, onun

Kafkasya'dan Orta Asya'ya uzanan o geniş ve kederli coğrafyaya karşı duyduğu sorumluluk bilincini köreltmeye yetmemiştir. Cumhuriyet'in sarsılmaz kalelerinden biri olarak gördüğü fabrikalarını, Türk dünyasının uyanışı için gereken lojistik ve moral gücün bir merkezi olarak hayal etmiş, her adımını bu büyük vizyonun bir parçası olarak atmıştır. Dava adamı kimliğiyle sanayici kimliğini kusursuz bir uyumla birleştiren Paşa, reel politiğin tüm soğukluğuna rağmen kalbindeki o Turan ateşini sönmeyen bir meşale gibi taşımış ve gelecek nesillere bir umut mirası bırakmıştır.

Sanayi odalarından gizli diplomasi koridorlarına kadar uzanan bu geniş yelpazede, onun tek bir hedefi vardı: Türk adının geçtiği her karış toprağın bağımsız bir nefes almasını sağlayacak maddi ve manevi zemini hazırlamak. Her başarısını ve her kazanımını, esaret zincirlerini kırmak için bekleyen soydaşlarına adayan bu büyük karakter, Türk milliyetçiliğinin sadece fikirde değil, eylemde ve üretimde nasıl vucüt bulacağını bizzat yaşayarak göstermiştir.

Nihayetinde, fabrika işleriyle uğraştığı yıllar boyunca Türk dünyasıyla kurduğu o görünmez köprüler, onun karakterindeki yüksek sadakatin ve sönmek bilmeyen hürriyet aşkının en somut delili olarak tarihe geçmiştir. Sonuç olarak Nuri Paşa, sanayi atılımlarını Türk dünyasının kurtuluş ümidiyle harmanlayarak, millî bağımsızlık mücadelesini ekonomik ve kültürel bir uyanışın ayrılmaz parçası kılan bir vizyoner olarak ölümsüzleşmiştir.

III. II. Dünya Savaşı Ortamında Türkçülüğün Kurumsal Ve Kültürel Örgütlenmesi

3.1. Türkçü Yayın Faaliyetleri ve Entelektüel Ağlar

İkinci Dünya Savaşı'nın küresel sarsıntıları Anadolu sınırlarına dayandığında, Türkiye'nin entelektüel ikliminde Türkçülük akımı eş görülmemiş bir ivme kazanarak millî şuurun yeniden canlandığı bir dönemin kapılarını aralamıştır. Bu fikrî uyanışla paralel olarak neşredilen «Gök-Börü», «Türk Yurdu», «Çınaraltı», «Akbaba», «Millet» ve «Çığır» gibi mecmualar, Türk dünyasının geleceğine dair umutların ve stratejik düşüncelerin sergilendiği birer fikir kalesi haline gelmiştir.

Makalenin bu can alıcı bölümünde incelenen Nuri Paşa, sanayici kimliğinin sağladığı maddi gücü, milliyetçi neşriyatın ve sivil toplum kuruluşlarının ihyası için seferber ederek Türkçülük davasının en somut hâmlerinden biri olarak belirlemektedir (Meram, 1969: 234-241).

3.2. Nuri Paşa'nın Sivil Toplum ve Gençlik Organizasyonlarındaki Rolü

1941 yılında yayın hayatına atılan «Çınaraltı» mecmuasına ve Türk Kültür Çalışmaları Derneği'ne sağladığı düzenli mali yardımlar, onun sadece bir fikir adamı değil, davasının kurumsallaşması yolunda elini taşın altına koyan bir eylem insanı olduğunun göstergesidir. Derneğin İstanbul'da ilk kez «Ergenekon» adıyla tertip ettiği anlamlı günlerde bizzat yer alması, millî efsanelerin modern bir şuurla yeniden hayat bulmasına verdiği önemi ortaya koymaktadır. Milli Türk Talebe Birliği bünyesinde ve Marmara Lokali'nde gerçekleştirilen Ergenekon Bayramı gösterilerine katılarak genç dimağlarla bir araya gelmesi, onun mefkûresini nesiller arası bir köprüye dönüştürme gayesinin bir tezahürüdür (Darendelioğlu 1968: 158-160). Paşa'nın bu faaliyetleri, savaşın karanlık gölgesinde içine kapanan bir toplumda, millî kimliğin estetik ve kültürel bir şahlanışla korunması yolunda atılmış hayati adımlardır. Fabrikalarındaki çelik üretimi kadar, dergilerin sayfalarındaki fikir üretimine de kıymet veren bu duruş, bir milletin hem maddi hem de manevi savunma hattını aynı azimle tahkim ettiğini kanıtlar. Onun varlığı, o dönemde neşredilen her satırda ve düzenlenen her millî törende, Türk birliği ideali duyulan sarsılmaz sadakatin bir güvencesi olarak hissedilmiştir. Her bir mecmua sayfası ve her bir cemiyet toplantısı, Nuri Paşa'nın vizyonunda, esaret altındaki Türklerin hürriyetine giden yolda döşenen birer fikir taşı niteliğindedir.

Kültürel zeminde filizlenen bu Türkçülük hareketi, Paşa'nın hamiliğiyle sadece entelektüel bir tartışma olmaktan çıkıp, devletin stratejik derinliğinde yankı bulan bir aksiyon planına dönüşmüştür. Nihayetinde, savaşın kaotik ortamında yükselen bu yayınlar ve kutlanan Ergenekon bayramları, Nuri Paşa'nın şahsında vücut bulan millî direnç ve dayanışma ruhunun en parlak tarihî vesikalarıdır.

Sonuç olarak Nuri Paşa, kültürel Türkçülüğün finansmanından törensel temsillerine kadar her aşamada aktif bir aktör olarak yer alarak, II. Dünya Savaşı Türkiye'sinde milliyetçi düşüncenin kurumsal ve toplumsal kök salmasına eşsiz bir katkı sunmuştur.

IV. Barbarossa Harekâtı Ve Devlet Bağlantılı Türkçülük Stratejisi

4.1. Sovyet Coğrafyasında Türk Dünyası Perspektifi

Alman ordularının 22 Haziran 1941 tarihinde başlattığı Barbarossa Harekâtı ile Sovyet Rusya topraklarına girmesi, dünya tarihinin en büyük askerî operasyonlarından biri olmasının yanı sıra Türk dünyasının kaderi için de devasa bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Bu saldırı, o güne dek Kremlin'in demir yumruğu altında ezilen esaret altındaki Türk ve Müslüman halkların hürriyetine kavuşması adına, Anadolu'daki Türkçü aydınlar ve devlet adamları arasında eşi görülmemiş bir heyecan dalgası ve kurtuluş ümidi uyandırmıştır. Makalemizin temel dayanağını oluşturan bu tarihî gelişme, Nuri Paşa gibi hayatını bu ülkeye adanmış stratejistlerin, savaşın kaotik ortamında Türkiye'nin dış politikasını ve Türk birliği hedeflerini yeniden şekillendirmesine zemin hazırlamıştır.

4.2. Berlin-Ankara Hattında Gizli Diplomasi ve Nuri Paşa

Kuzeydeki devasa gücün sarsılmasıyla birlikte, Berlin ile Ankara arasındaki gizli diplomasi koridorlarında "Doğu Sorunu" artık sadece bir askerî strateji değil, Türkistan ve Kafkasya'nın bağımsızlığına giden yolun anahtarı olarak görülmeye başlanmıştır. Nuri Paşa, bu küresel sarsıntının yarattığı jeopolitik boşluğu fark ederek, esaret altındaki soydaşlarının istiklali için Alman makamlarıyla yürüteceği görüşmelerin meşruiyetini bu büyük saldırıdan almıştır. Rus steplerinde ilerleyen her tank paleti, Türkiye'deki milliyetçi çevreler için yüzyıllık bir esaretin sona ermesi ve Turan ülküsünün bir hayalden reel bir siyasi projeye dönüşmesi ihtimalini simgeliyordu. Bu dönemde yükselen Türkçülük akımı, sadece romantik bir edebiyatın parçası olmaktan çıkıp, cephelerdeki mermilerin ve diplomatik masalardaki pazarlıkların merkezine yerleşen sert bir gerçeklik

halini almıştır. Paşa'nın bu süreçte üstlendiği rol, savaşın yarattığı fırsat penceresinden bakarak Türk devletinin bekasını sınırların ötesindeki kardeşlerin özgürlüğüyle perçinleme gayretidir. Her bir askerî rapor ve cephe haberi, Türk dünyasının uyanışı için atılacak stratejik adımların zamanlamasını belirleyen kritik birer pusula vazifesi görmüştür. Sovyetler Birliği'nin içinde bulunduğu bu savunmasız an, Türkçü aksiyon adamları için tarihin nadiren bulunduğu bir "hesaplaşma ve kavuşma" fırsatı olarak değerlendirilmiştir.

Alman saldırısının yarattığı bu muazzam dinamizm, Türkiye'nin denge politikasının en riskli ama en vizyoner katmanını oluşturarak, Nuri Paşa'nın devlet bağlantılı faaliyetlerinin meşru zeminini inşa etmiştir. Savaşın gidişatıyla doğru orantılı olarak şekillenen bu ümit, makalemizin konusunu belirleyen temel motivasyon kaynağı ve Paşa'nın tarih sahnesindeki büyük hamlesinin çıkış noktasıdır. Nihayetinde, 1941 yazı ile başlayan bu süreç, Türk dünyasının esaret zincirlerini kırma arzusunun, dünya savaşının küresel yangınında nasıl bir ateşleyici güce dönüştüğünün en somut kanıtıdır. Sonuç olarak, Barbarossa Harekâtı ile filizlenen bu büyük ümit, Nuri Paşa'yı sadece bir sanayici veya emekli bir asker olmaktan çıkarıp, Türk dünyasının istikbali için küresel bir satranç oyununda en ön safta yer alan bir devlet aktörüne dönüştürmüştür (Karaköse, 2010: 331).

Almanya, II. Dünya Savaşı'nın en kritik dönemlerinde Türk Hükümeti ile yürüttüğü resmî diplomatik temasların yanı sıra, devletin karar mekanizmalarını etkileyebilecek resmî sıfatı olmayan nüfuzlu kişi ve çevrelerle de gayriresmî kanallardan görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu ikili diplomasi trafiği, Berlin'in Türkiye'yi kendi safına çekme ve Türk dünyası üzerindeki emellerini gerçekleştirme arzusunun stratejik birer yansıması olarak tezahür etmiştir. Türkiye ise, savaşın galibi ve küresel güç dengeleri tam anlamıyla netleşene kadar millî menfaatlerini korumak amacıyla, resmî düzlemde Almanya'ya karşı ustaca kurgulanmış bir oyalama diplomasisi yürütmüştür.

Ankara, bu hassas süreçte Türkçülük ülküsüne ve esaret altındaki soydaşların durumuna yönelik

taleplere görünürde olumlu bir perspektif sunarak, hem iç kamuoyundaki milliyetçi hassasiyetleri yönetmiş hem de Almanya'nın beklentilerini dengelemeyi başarmıştır. Hükümetin, Nuri Paşa gibi resmî bir görevi bulunmayan ancak Türk dünyasında büyük prestiji olan şahsiyetlerin Alman makamlarıyla görüşmesine sessiz kalarak izin vermesi, devletin "arka kapı diplomasisi" yoluyla riskli alanlarda esneklik kazanma stratejisinin bir parçasıdır. Bu kontrollü serbestlik, Türkiye'nin bir yandan müttefiklerine karşı tarafsızlık imajını korurken, diğer yandan muhtemel bir Alman zaferinde Türk dünyasının kaderini tayin edecek masada yer bulma hazırlığıdır. Savaşın belirsizliği içinde dokunan bu ince diplomasi ağı, devletin beka refleksini en üst düzeyde çalıştırarak, duygusal idealler ile soğuk reel politığı aynı potada eritme becerisini göstermiştir. Berlin'den gelen heyetlerin ve Türkçü kanaat önderlerinin yürüttüğü bu dolaylı temaslar, resmî görüşmelerin kilitlendiği noktalarda birer emniyet supabı vazifesi görerek Türkiye'nin manevra alanını genişletmiştir. Her diplomatik notanın ve her gayriresmî buluşmanın altında yatan temel motivasyon, Türk devletinin savaş yangınından en az hasarla ve en büyük kazanımla çıkmasını sağlayacak zamanı kazanmaktır.

Ülkenin jeopolitik konumunu bir pazarlık unsuru olarak kullanan Ankara, Alman tarafını oyalarken aslında kendi askerî ve ekonomik hazırlıklarını tamamlamış, dış politikadaki «bekle ve gör» stratejisini bir sanat inceliğiyle uygulamıştır. Nihayetinde, resmî olmayan görüşmelere verilen bu stratejik onay, Nuri Paşa'nın faaliyetlerini devletin bilgisinden bağımsız birer şahsi girişim olmaktan çıkarıp, millî stratejinin sivil bir kolu haline getirmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'nin bu çok katmanlı diplomasi yürüyüşü, II. Dünya Savaşı'nın en fırtınalı yıllarında hem devletin otoritesini muhafaza etmiş hem de Türkçülük idealini stratejik bir satranç hamlesine dönüştürerek tarihin akışına yön vermiştir.

V. Franz Von Papen'in Ankara Büyükelçisi Olarak Atanması

Bu dönemdeki en kritik diplomatik dönemeçlerden biri, geçmişte Suriye cephesinde

Cumhuriyet'in kurucu kadrolarıyla omuz omuza çarpışmış olan Franz von Papen'in, Almanya'nın Ankara Büyükelçisi olarak atanmasıyla yaşanmıştır (Aslan, 2012: 483). Bu atama, Berlin'in Türkiye üzerindeki stratejik hesaplarını sadece bürokratik bir görevlendirme olmaktan çıkarıp, ortak bir askerî geçmişin yarattığı güven zeminine oturtma çabası olarak görülmüştür. Makalenin bu can alıcı noktasında, Franz von Papen'in gelişi, Türk devlet erkânıyla kurulan ilişkilerin derinliğini ve Türkçülük faaliyetlerinin devlet nezdinde gördüğü dolaylı onayı pekiştiren bir katalizör vazifesi görmüştür.

Franz von Papen'in hem bir diplomat hem de eski bir silah arkadaşı olarak Ankara'daki varlığı, Almanya'nın Türkiye'nin hassasiyetlerini ve Türk dünyasına dair emellerini daha yakından anlama isteğinin somut bir tezahürüdür. Onun geçmişteki askerî bağları, Türkiye'nin denge politikasının en hassas damarlarına nüfuz etmesini sağlamış ve resmî olmayan görüşmelerin daha samimi, bir o kadar da stratejik bir havada geçmesine imkan tanımıştır. Nuri Paşa ve diğer Türkçü isimlerin Alman makamlarıyla yürüttüğü temaslar, Franz von Papen gibi Türkiye'yi ve Türk askerî ruhunu tanıyan bir figürün rehberliğinde, sıradan bir istihbarat faaliyetinden öteye geçerek yüksek siyasetin bir parçası haline gelmiştir. Büyükelçinin bu özel konumu, savaşın en hararetli günlerinde Ankara'nın oyalama diplomasisini daha inandırıcı kılmış, Alman tarafının ise Türkiye'den beklentilerini bu tarihî dostluk üzerinden kurgulamasına yol açmıştır. Her diplomatik resepsiyon ve kapalı kapılar ardında yapılan her görüşme, Suriye cephesindeki siper kardeşliğinin gölgesinde, bu kez masa başında bir satranç hamlesine dönüşmüştür. Franz von Papen'in Ankara'daki mesaisi, Türkiye'nin savaş dışı kalma iradesi ile Türk dünyasının istikbali arasındaki ince çizgide yürütülen diplomasi-nin en önemli köşe taşlarından biridir. Bu atama sayesinde, Türkçülük idealini savunan çevrelerin sesi Berlin'de daha yankılı bir şekilde duyulmuş ve devlet bağlantılı faaliyetlerin meşruiyet zeminini bu dostane diplomatik iklimle güçlendirilmiştir.

Savaşın küresel yangını her geçen gün büyürken, Franz von Papen'in Türkiye'nin stratejik

önemini Alman yönetimine bizzat rapor etmesi (Papen, 2015: 240-245)., Ankara'nın elini güçlendiren ve manevra alanını genişleten bir unsur olmuştur. Nihayetinde, bu atama ve beraberinde getirdiği tarihî referanslar, Nuri Paşa'nın faaliyetlerini devletin dış politika enstrümanlarıyla uyumlu hale getiren görünmez bir bağ oluşturmuştur. Franz von Papen'in Ankara'ya büyükelçi olarak tayini, II. Dünya Savaşı'nın kaotik ortamında Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkileri teknik bir seviyeden, tarihî ve şahsi bağların belirleyici olduğu derinlikli bir stratejik iş birliği aşamasına taşımıştır (Aslan, 2012:483- 489).

Alman Dışişleri Bakanı Ribbentrop'un 5 Aralık 1942 tarihinde Büyükelçi von Papen'e ilettiği "Gizli ve Özel" ibareli mesaj, II. Dünya Savaşı'nın Türkiye üzerindeki istihbarat ve nüfuz savaşlarının ne denli derinleştiğini gösteren en somut belgelerden biridir. Ribbentrop'un, Türkiye'deki "dostları" güç durumdan kurtarmak amacıyla emrettiği beş milyon altın Alman Markı, Berlin'in Ankara'daki siyasi ve kamuoyu dengelerini kendi lehine çevirmek için kullandığı devasa bir finansal silah niteliğindedir. Bu cömert kaynak aktarımı, savaşın en kritik yılında Türkiye'nin stratejik tarafsızlığını Alman çıkarları doğrultusunda esnetmek ve özellikle Türkçü çevreler ile basın üzerindeki Alman etkisini tahkim etmek için planlanmıştır.

Bu örtülü faaliyetlerin en hararetli yaşandığı saha olan Türk basını, dönemin keskin kutuplaşmalarını yansıtan bir fikir muharebesi alanına dönüşmüştür. Hükümetin resmî sesi konumundaki Ulus gazetesi, Ankara'nın denge politikasını korumaya çalışırken genel olarak Müttefikler lehine bir duruş sergileyerek devletin resmî çekincelerini dile getirmiştir. Buna mukabil, Cumhuriyet ve Tasvir-i Efkâr gibi köklü yayın organları, Alman askerî zaferlerini ön plana çıkaran ve Mihver devletlerine yakınlık duyan bir yayın çizgisi benimseyerek, Ribbentrop'un "cömertçe kullanılmasını" istediği fonların yarattığı iklimde kendilerine yer bulmuşlardır. Diğer tarafta ise Yeni Sabah, Haber ve Tan gibi gazeteler, Nazi yayılcılığına karşı daha eleştirel bir tutum takınarak, savaşın ideolojik cephesindeki çeşitliliği tamamlamışlardır (Özdoğan, 200: 156-160; Aslan, 2012:

492). Bu basın tablosu, von Papen'in diplomatik manevralarının ve Alman Marklarının sadece siyasi koridorlarda değil, halkın haber alma kaynaklarında da nasıl bir yankı bulduğunun açık bir kanıtıdır.

Savaşın küresel gidişatı her geçen gün daha da belirsizleşirken, Berlin'den gelen bu gizli ödenekler, Türkiye'nin içindeki Alman yanlısı damarı besleyerek ülkeyi stratejik bir yol ayrımına sürüklemeyi hedeflemiştir. Von Papen'in raporlarında karşılık bulan bu harcamalar, Türkiye'nin sadece coğrafi olarak değil, aynı zamanda medya ve diplomasi üzerinden de nasıl bir ateş çemberi içinde tutulmak istendiğini göstermektedir. Nihayetinde, Ribbentrop'un bu özel emri ve Türk basınındaki çok sesli ama bir o kadar da güdümlü yayınlar, savaş dönemindeki Türk-Alman ilişkilerinin perde arkasındaki karanlık ve ekonomik boyutunu tarihin ışığına çıkarmaktadır. Sonuç olarak, beş milyon altın marklık bu girişim ve gazeteler arasındaki ideolojik savaş, II. Dünya Savaşı Türkiye'sinde bağımsızlık ve tarafsızlık mücadelesinin ne denli büyük dış müdahalelerle sınırdığının trajik bir özetidir.

5.1. Franz von Papen'in 5 Ağustos 1941 tarihinde Berlin'e gönderdiği rapor

Franz von Papen'in 5 Ağustos 1941 tarihinde Berlin'e gönderdiği rapor, II. Dünya Savaşı'nın kaotik atmosferinde Türkiye'nin "bekle ve gör" stratejisi ile gizli Turan idealinin nasıl iç içe geçtiğini ifşa eden en mahrem belgelerden biridir. Papen, raporda Alman askerî zaferlerinin Ankara'daki devlet adamları üzerinde yarattığı psikolojik etkiyi tasvir ederken, özellikle Azerbaycan Türklerinin istiklali ve Bakü petrolünün stratejik önemi konusundaki iştahın yeniden kabardığını vurgulamıştır. Makalemizin odağındaki bu tarihî dönemeçte, Türk Hükümet çevrelerinin 1918 ruhunu canlandırma eğilimi, sadece romantik bir özlem değil, kurulan uzmanlar komiteleriyle somut bir jeopolitik ilhak ve nüfuz projesine dönüşmeye başlamıştır.

Raporda zikredilen isimler, o dönemde devletin resmî politikası ile yer altı diplomasi trafiği arasındaki köprüyü oluşturan en kudretli şahsiyetlerdir. İstanbul mebusu Yenibahçeli Şükrü'nün liderliğindeki bu seçkin grupta; askerî ve sanayi dehasıyla Nuri Paşa, akademik ve fikrî derinliğiyle Zeki Velidî To-

gan, Ahmet Cafer ve Kâbil Büyükelçisi Memduh Şevket Esenal gibi isimlerin bulunması, hareketin devletin kılcal damarlarına kadar sızdığını kanıtlar niteliktedir. Bu stratejik kadro, hem Türkiye'deki göçmen toplulukları organize etmekte hem de sınır ötesindeki Türk nüfusunu Türkiye lehine bir ilhak fikrine hazırlamakta birer uzmanlık merkezi vazifesi görmüştür. Doğu Türklerinin bağımsızlık arzusu- nu Mehmet Emin Resulzade üzerinden takip eden Berlin, Ankara'daki en güvenilir istihbarat kaynaklarından biri olarak Tatar kökenli emekli General Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet'i konumlandırmıştır. Erkilet Paşa, sadece bir asker değil, aynı zamanda Berlin ile Ankara arasındaki yarı resmî ve gizli görüşmelerin baş mimarı olarak, Türkçülük ülküsünü askerî bir rapor titizliğiyle Alman makamlarına sunmuştur.

5.2. Franz von Papen'in Cumhurbaşkanı İsmet İnönü arasında gerçekleşen gizli mülakat

Bu yoğun kulis faaliyetlerinin en çarpıcı noktası ise 28 Ağustos 1941 tarihinde von Papen ile Cumhurbaşkanı İsmet İnönü arasında gerçekleşen mülakatta gizlidir. İnönü, savaşın kazanını kesinleşmeden adım atmayan o meşhur temkinli duruşuyla, ancak Sovyetler Birliği'nin mağlubiyeti "gözle görülür bir gerçek" haline geldiğinde bu konuların masaya yatırılabilceğini belirterek kapıyı aralık bırakmış, fakat Türkiye'yi ateşe atmaktan kaçınmıştır. 1941 ve 1942 yılları boyunca Ankara'nın gizli koridorlarında yankılanan bu yarı resmî temaslar, Türkiye'nin bir yandan tarafsızlığını korurken diğer yandan muhtemel bir Alman zaferinde Türk dünyasının liderliğine soyunma hazırlığının en somut dışavurumudur. Nuri Paşa ve Erkilet Paşa gibi isimlerin yürüttüğü bu ince diplomasi, Türkçülüğü devletin resmî ajandasına eklemiş ve savaşın gidişatına göre şekillenecek büyük bir "kurtuluş" senaryosunun lojistik altyapısını oluşturmuştur. Nihayetinde, von Papen'in raporlarında kristalize olan bu tablo, II. Dünya Savaşı Türkiye'sinin sadece kendi sınırlarını değil, tüm Türk dünyasının kaderini tayin etmek için yürüttüğü riskli ve vizyoner bir satranç oyununun özetidir. Sonuç olarak, bu gizli raporlar ve mülakatlar, Nuri Paşa'nın

devlet destekli Türkçülük faaliyetlerinin ne denli yüksek bir siyasi onay ve stratejik planlama dahilinde yürütüldüğünü tarihî birer gerçeklik olarak belgelemektedir.

VI. Başta Nuri Paşa Olmak Üzere Gizli Diplomasi Koridorlarında Mekik Dokuyan Türkçü Heyetler

Başta Nuri Paşa olmak üzere, gizli diplomasi koridorlarında mekik dokuyan Türkçü heyetler, II. Dünya Savaşı'nın yarattığı jeopolitik kırılmayı Türkiye'nin Almanya safında savaşa girerek Sovyet boyunduruğundaki ata topraklarını geri kazanması için tarihî bir fırsat olarak telakki etmişlerdir. Bu çevreler için savaş, sadece devletlerin çarpışması değil, asırlık esaret zincirlerini kıracak ve Turan coğrafyasında bağımsız Türk devletlerinin ihyasını sağlayacak mukaddes bir hesaplaşma niteliğindedir. Makalenin bu can alıcı noktasında, Türkiye ve Almanya'da mukim milliyetçi önderlerin, Alman askerî işgali altındaki bölgelerde kurulacak müstakil Türk devletleri için Berlin ile yürüttükleri stratejik pazarlıklar, millî bir uyanışın diplomatik manifestosu haline gelmiştir.

Nuri Paşa, bu vizyoner hedefi bir adım öteye taşıyarak, kurulacak yeni Türk devletlerinin başkanlarının ve idari kadrolarının şimdiden belirlenip Almanya'da faaliyete başlamaları yönünde Berlin makamlarına somut ve keskin talepler iletmıştır. Onun bu proaktif tutumu, Türk dünyasının geleceğini şansa bırakmayan, devlet adamı ciddiyetiyle kurgulanmış bir "sürgün hükümetleri" ve "kadro hareketi" planının yansımasıdır. Ancak Alman bürokrasisinin bu talepler karşısında oyalayıcı bir tavır takınması ve Türklerin tam bağımsızlığı yerine onları birer yardımcı kuvvet olarak görme eğilimi, Paşa'nın derin bir hayal kırıklığı yaşamasına neden olmuştur. Bu diplomatik tıkanıklık üzerine askerî ve stratejik tetkiklerini derinleştiren Nuri Paşa, Alman harp makinesinin lojistik ve stratejik hatalarını bizzat yerinde analiz ederek, savaşın gidişatına dair sarsılmaz bir öngörü geliştirmiştir. O, henüz savaşın en hararetli günlerinde, Almanların bu amansız mücadeleyi kaybedeceğini ve müttefiklerin zaferinin kaçınılmaz olduğunu çok önceden görerek stratejik pozisyonunu bu acı gerçeklik üze-

rine yeniden inşa etmiştir. Paşa'nın bu isabetli teşhisi, onun sadece bir idealist değil, aynı zamanda dünya siyasetini ve askerî dehasını reel politiğin sert süzgecinden geçirebilen ferasetli bir kurmay olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır.

Savaşın toz dumanı arasında Türk dünyasının istikbalini arayan Paşa, Almanların samimiyetsizliğini ve yaklaşan bozgunu fark ettiğinde, faaliyetlerini devletin bekasını tehlikeye atmayacak bir dengeye oturtmaya gayret etmiştir. Nihayetinde, bağımsız devlet başkanlarının atanması gibi ileri düzey taleplerinin reddedilmesi, Nuri Paşa'nın Alman ittifakına olan güvenini sarsmış ve onu Türkiye'nin millî çıkarlarını korumak için daha temkinli bir yola sevk etmiştir. Sonuç olarak Nuri Paşa'nın bu diplomatik mücadelesi, büyük idealler ile savaşın soğuk gerçekleri arasında verilmiş onurlu bir çabanın ve bir strateji dehasının yaklaşan mağlubiyeti önceden sezisinin tarihî belgesidir.

Tarihsel belgelerin bu etkileyici kesiti, II. Dünya Savaşı'nın en kritik aylarında Türk-Alman ilişkilerinin perde arkasındaki en mahrem pazarlıkları gün yüzüne çıkarmaktadır. 1941 yılının o sıcak Ağustos günlerinde, Berlin'deki Dışişleri koridorlarında "İvedi" ve "Gizli" kayıtlarla dolaşan raporlar, Nuri Paşa'nın sadece bir fuar ziyareti için değil, bir imparatorluk rüyasını modern savaşın gerçekleriyle birleştirmek üzere Almanya'da ağırlanacağını kanıtlamaktadır. Müsteşar Ernst Woermann'ın satırları, Leipzig Fuarı'nın aslında devasa bir diplomatik satranç hamlesi için bir kılıf vazifesi gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

Nuri Paşa'nın Berlin ziyareti, Franz von Papen'in Ankara'daki titiz hazırlıkları ve Ribbentrop'un özel trenindeki stratejik fısıltıların bir sonucudur. Büyükelçi von Papen, Nuri Paşa'yı sadece bir Paşa değil, "Pan-Turancılık öncüsü" olarak tanımlayarak, Alman Dışişleri'ne bu konuğun stratejik önemini en yüksek tondan ihbar etmiştir. Paşa'nın Kurfürstendamm'daki Victoria Caroline Pansiyonu'na yerleşmesiyle başlayan bu süreç, Türkiye'nin resmî tarafsızlığının ardında yatan o fırtınalı ve riskli "mekûre diplomasisi"nin en somut adımıdır.

Woermann'ın 17 Eylül 1941 tarihli raporu, bu buluşmaların nezaket ziyaretinden öte, Sovyet

Rusya'nın parçalanması üzerine kurulu bir yeni dünya düzeni planı olduğunu tasdik etmektedir. Görüşmelerin odağındaki ana unsurlar şunlardır:

Hilger'in Kritik Rolü: Müsteşar Hilger, Dışişleri Bakanı Ribbentrop ile özel treninde Pan-Turancılık üzerine bizzat konuşmuş bir isim olarak, Nuri Paşa ile yapılacak görüşmelerin teknik ve ideolojik mirarı olarak görevlendirilmiştir.

İstanbul-Berlin Hattı: Von Papen ile Nuri Paşa'nın İstanbul'da saatlerce süren gizli buluşmaları, Almanların "İrkçılık-Turancılık" akımını Türkiye'yi savaşa çekmek veya Sovyetler içerisinde iç karışıklık çıkarmak için bir kaldıraç olarak kullanma arzusunu yansıtır.

Pan-Turancılık Hareketinin Amacı: Belgede özetlendiği üzere, Nuri Paşa'nın Woermann'a açtığı fikirler, bugünkü Türkiye'nin sınırlarını aşan, Sovyetler Birliği'nin tahribatı üzerine kurulu bir Türk birliği vizyonunu içermektedir.

Nuri Paşa'nın 11 Eylül 1941 tarihinde Dr. Ernst Woermann ile gerçekleştirdiği tarihî mülakat, Alman belgelerinde sadece bir görüşme tutanağı değil, Türk dünyasının geleceğine dair hazırlanmış en kapsamlı "stratejik manifesto" olarak yerini almıştır. Bu diploması hamlesi, Türkiye'nin resmî makamlarının yürüttüğü "savaş dışı kalma" politikası ile Nuri Paşa'nın temsil ettiği "sınır ötesindeki soydaşların hürriyeti" ülküsü arasındaki o ince ve tehlikeli çizgide yürütülen bir denge oyunudur. Uğur Mumcu'nun analizleri ve Betül Aslan'ın arşiv çalışmalarına dayanarak, Paşa'nın bu görüşmede sunduğu planın temel maddelerini şu şekilde detaylandırabiliriz: I. Sınırların Ötesindeki Türkiye ve Bölgesel Hâkimiyet Pan-Turancı hareketin yegâne amacı, mevcut Türkiye Cumhuriyeti sınırlarını bir nihai hedef değil, bir başlangıç noktası ve stratejik merkez olarak kabul etmektir. Nuri Paşa, Sovyet boyunduruğu altındaki tüm Türklerin yaşadığı toprakları kapsayan devasa bir birlik tesis etmeyi amaçlamıştır. Bu hamle doğru okunduğunda; Alman askerî gücünü bir kaldıraç olarak kullanıp, yüzyıllık kayıpların tarihî intikamını alma ve imparatorluk bakiyesini modern bir vizyonla yeniden canlandırma girişimi olduğu açıkça görülür.

II. İşgal Bölgelerinde Bağımsız Devletlerin Teş-

kiliPaşa, Alman ordularının Sovyet topraklarında ilerlemesini fırsat bilerek, işgal edilen bölgelerde (Kırım, Kafkasya, Türkistan) vakit kaybetmeksizin bağımsız Türk devletlerinin kurulmasını teklif etmiştir. Bu planın en kritik noktası, kurulacak bu devletlerin başına şimdiden Berlin'de eğitilmiş, milliyetçi ve liyakat sahibi kadroların getirilmesi ve bu yöneticilerin derhal faaliyete başlaması gerekliliğidir.III. Milli Ordu ve Lojistik BağımsızlıkNuri

Paşa, Almanlardan sadece siyasî tanınma değil, aynı zamanda esaret altındaki Türklerden oluşacak milli lejyonların (Türkistan Lejyonu gibi) bizzat kendi komutası veya Türk subaylarının gözetiminde yapılandırılmasını talep etmiştir. Amacı, bu bölgelerin güvenliğini Alman askerî polisine bırakmak yerine, yerli ve milli bir savunma hattı kurmaktır. IV. Alman Samimiyetsizliğinin Teşhisi ve Stratejik ÖngörüGörüşmelerin seyrinde Alman makamla-

rının Türk dünyasını özgürleştirmek yerine, onları yalnızca Sovyetlere karşı bir “yardımcı unsur” veya “hammadde kaynağı” olarak kullanma niyetini fark eden Paşa, büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Bu noktada sergilediği kurmay zekâsı ile Almanların lojistik olarak bu savaşı sürdürmeyeceğini ve mağlubiyetin kaçınılmaz olduğunu çok önceden saptayarak, Türkiye’nin pozisyonunu bu öngörüye göre revize etmesi gerektiğini savunmuştur.

Nuri Paşa’nın bu hamlesi, Alman askerî gücünü kullanarak tarihî bir intikam alma ve imparatorluk bakiyesini yeniden canlandırma girişimidir (Mumcu, 1994, s. 52; Aslan, 2012, s. 497)..

Cumhuriyet dönemi devlet sadakati ve milliyetçilik anlayışı için.Nuri Paşa’nın bu stratejik hamlesi, sadece duygusal bir bağın değil, imparatorluğun küllerinden doğan bir devletin sınırlarını aşan derin bir jeopolitik hesaplaşmanın tezahürüdür.

Onun zihnindeki “Sınırların Ötesindeki Türkiye” tahayyülü, bugünkü Türkiye Cumhuriyeti’ni bir varış noktası değil, büyük Türk birliğine açılan bir sıçrama tahtası ve mukaddes bir başlangıç merkezi olarak konumlandırmaktadır. Bu perspektifle bakıldığında Paşa’nın Berlin’deki temasları, Alman askerî makinesinin ezici gücünü bir kaldıraç olarak kullanarak, yüzyıllık kayıpların tarihî intikamını alma ve dağılan bir imparatorluk bakiyesinden modern bir Türk dünyası inşa etme girişimidir.

Savaşın sunduğu bu riskli fırsat penceresinde Paşa, Rus steplerinden Kafkasya’ya uzanan o geniş coğrafyayı, Türk milletinin asli hayat sahası olarak yeniden tanımlamış ve bu uğurda küresel bir güç odağı olan Almanya’yı kendi ülküsünün lojistik ortağı haline getirmeye çalışmıştır. Bu devasa birlik tesisi hedefi, reel politığın sert zemininde romantik bir Turan hayalinden öte, her adımı askerî bir titizlikle planlanmış, stratejik bir varoluş projesidir. Paşa’nın bu hamlesi aslında Türkiye’nin bekasını sınırların ötesindeki soydaşların hürriyetiyle perçinleme ve tarihsel mirasın omuzlara yüklediği o büyük sorumluluğu yerine getirme arzusudur. Berlin ile yürüttüğü o ince diplomasi, Almanların pragmatik savaş hedefleriyle Türk dünyasının ebedî istiklal davasını aynı masada buluşturma çabasının bir sonucudur. Her ne kadar Almanların samimiyetsizliği ve yaklaşan

bozgun bu planın fiziksel olarak hayata geçmesini engellemiş olsa da, Paşa’nın vizyonu Türk stratejik düşüncesine «etki alanı» kavramını silinmez bir biçimde kazımıştır. Nuri Paşa’nın bu girişimi, bir imparatorluk subayının son büyük harekâtı ve bir sanayi devinin milli bağımsızlığı coğrafi sınırların ötesine taşıma iradesi olarak tarihin altın sayfalarına kaydedilmiştir. Bağımsız Devletler ve Alman Hamiliği: Paşa, Alman işgali altındaki bölgelerde (Kırım, Kafkasya, Türkistan) derhal bağımsız Türk devletlerinin kurulmasını ve bu devletlerin başına şimdiden Berlin’de eğitilmiş milliyetçi kadroların getirilmesini teklif etmiştir.

Nuri Paşa’nın bu hamlesi doğru okunduğunda onun, Alman askerî gücünü kullanarak tarihî bir intikam alma ve imparatorluk bakiyesini yeniden canlandırma girişimi olduğu görülür (Mumcu, 1994: 52; Aslan, 2012: 497).

Stratejik Bekleyiş ve Hayal Kırıklığı: Nuri Paşa, Almanların bu planlara sadece lojistik ve pragmatik bir pencereden bakması, Türklerin bağımsızlık arzusunu ise “ikincil bir unsur” olarak görmesi üzerine derin bir kuşkuya düşmüştür. Mumcu, bu noktada Paşa’nın Almanların samimiyetsizliğini sezdiğini ve savaşın gidişatına dair yaptığı tetkiklerde Alman mağlubiyetini öngörerek Ankara’yı uyardığını belirtir Nuri Paşa’nın bu hamlesi doğru okunduğunda onun, Alman askerî gücünü kullanarak tarihî bir intikam alma ve imparatorluk bakiyesini yeniden canlandırma girişimi olduğu görülür.

Sonuç

Nuri Paşa’nın II. Dünya Savaşı’nın kaotik atmosferinde yürüttüğü devlet bağlantılı Türkcülük faaliyetleri, çökmüş bir imparatorluğun bakiyesinden modern bir jeopolitik uyanış çıkarma çabasının en somut ve stratejik tezahürüdür. Bu kapsamlı mücadele, sadece duygusal bir milliyetçiliğin değil, aynı zamanda küresel güç dengeleri arasında Türkiye’nin ve Türk dünyasının istikbalini koruma altına alma iradesinin yansımasıdır.

Makale boyunca incelenen tüm askerî, diplomatik ve sanayi girişimleri, Paşa’nın şahsında vücut bulan millî stratejinin, savaşın yıkıcı etkilerine karşı bir kalkan ve hürriyet için bir yol haritası olarak kurgulandığını göstermektedir. Berlin’in gizli kori-

dorlarından İstanbul'un fabrikalarına kadar uzanan bu geniş yelpazede, her bir hamle Türk milletinin kendi kaderini tayin etme azmini perçinleyen birer köşe taşı vazifesi görmüştür. Paşa'nın sanayici kimliğiyle temin ettiği iktisadi bağımsızlık, diplomatik masalarda savunduğu

Pan-Türkist ideallerle birleşerek, Türk dış politikasının en riskli dönemlerinden birinde sarsılmaz bir denge unsuru oluşturmuştur. Dönemin basın hayatından resmî raporlara kadar sirayet eden bu etki, milliyetçi şuurun sadece bir fikir akımı olarak kalmayıp, devletin stratejik derinliğinde nasıl hayati bir enstrümana dönüştüğünün açık bir kanıtıdır. Alman makamlarıyla yürüttüğü çetin müzakerelerde sergilediği kurmay feraseti, onun müttefiklerin niyetlerini doğru okuyan ve devletin bekasını her türlü şahsi hırsın üzerinde tutan bir dava adamı olduğunu tescillemiştir. Nihayetinde, savaşın küresel yangını sönmeye yüz tutarken Nuri Paşa'nın attığı bu tohumlar, esaret altındaki Türklerin kalbinde bağımsızlık meşalesini diri tutarak tarihin tozlu sayfalarına silinmez bir imza atmıştır. Sonuç olarak, II. Dünya Savaşı sırasında sergilenen bu çok yönlü faaliyetler, Nuri Paşa'nın Türk dünyası için çizdiği hürriyet vizyonunun, dönemin siyasi hafızasında yer alan en onurlu ve vizyoner özetidir.

Savaşın getirdiği toplumsal ve siyasi dönüşümlerin merkezinde yer alan Nuri Paşa, ömrünü vakfettiği Türk birliği idealini askerî disiplin ve sanayi dehasıyla birleştirerek eşsiz bir tarihî figür olarak belirlemektedir. Onun stratejik hamleleri, Türkiye'nin savaşın ateş çemberinden geçerken hem sınırlarını korumasını hem de sınır ötesindeki soydaşlarının haklarını savunmasını sağlayan çift yönlü bir diplomasi zaferidir.

Von Papan gibi kilit isimlerle yürüttüğü o gizli ve derin temaslar, Türk milliyetçiliğinin uluslararası arenada nasıl bir pazarlık gücü ve direnç noktası haline geldiğini tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır. Paşa'nın üretim tezgahlarından çıkan yerli silahların yarattığı teknolojik özgüven, onun Türk dünyasının kurtuluşuna dair beslediği sarsılmaz ümidi maddi bir gerçekliğe dönüştürme çabasının ürünüdür.

Mücadelesi boyunca karşılaştığı diplomatik engeller ve Alman yönetiminin samimiyetsiz tutumu, onu ülküsünden vazgeçirmek yerine, Türk'ün Türk'ten başka dostu olmadığı gerçeğini bir kez daha kanıtlayan stratejik bir tecrübeye dönüştürmüştür.

Bugün tarihî perspektiften bakıldığında, Nuri Paşa'nın faaliyetleri sadece geçmişin bir kroniği değil, aynı zamanda geleceğin Türk stratejik düşüncesine yön veren sarsılmaz bir pusula niteliği taşımaktadır. Her ne kadar savaşın sonucu birçok imparatorluğun ve hayalin sonu olsa da, Paşa'nın uyandırdığı bu milli bilinç, Türkiye'nin bölgedeki manevi nüfuzunu ve tarihsel sorumluluğunu perçinleyen bir miras olarak kalmıştır. Sanayiden diplomasiye, cepheden cemiyete kadar uzanan bu devasa aksiyon planı, bireysel bir kahramanlık hikâyesinden ziyade bir devletin ve milletin topyekûn varoluş mücadelesinin en estetik yansımasıdır.

Finalde, tarihin süzgecinden geçen tüm bu belgeler ve tanıklıklar, Paşa'nın yürüttüğü Türkçülük davasının milli hafızada bir bağımsızlık manifestosu olarak sonsuza dek yankılanacağını müjdelemektedir. Sonuç olarak Nuri Paşa, II. Dünya Savaşı'nın zorlu şartlarında devletin ali menfaatleri ile Türk birliği ülküsünü aynı potada eriterek tarihin akışına yön veren bir abide şahsiyet olarak ölümsüzleşmiştir.

Kaynaklar

Booth, Owen, Walton, John (2013). İkinci Dünya Savaşı Tarihi Fotoğraflar * Haritalar * Çizimler, Kronik Kitap, İstanbul.

Karaköse, Nejd, (2010). Askeri, Siyasi ve Silah Sanayicisi Kişiliği ile Nuri Paşa (Killigil) (Doktora Tezi), TC. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Bursa.

Meram, Ali Kemal. (1969). Türkçülük ve Türkçülük Mücadeleleri Tarihi, Kültür Kitabevi, İstanbul.

Darendelioğlu, İlhan E., (1968). Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri, Toker Yayınları.

Aslan, Betül. (2012). Nuri Paşa (Killigil) ve II. Dünya Savaşı sırasındaki faaliyetleri. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Ankara.